

Bakalářská práce

Fotbaloví diváci na českém území v letech 1919–1925

Jejich chování a projevy násilí při fotbalových zápasech

Fakulta humanitních studií

Univerzita Karlova v Praze

Martin Kolafa

Vedoucí práce: Mgr. Jan TUČEK

Praha 2011

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 23. 6. 2011

.....
podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce Mgr. Janu Tučkovi za jeho pomoc při sepsání této práce a za jeho ochotu a pochopení.

Obsah

1 ÚVOD.....	5
1.1 Teoretické zakotvení.....	6
1.2 Cíle mé práce.....	9
2 METODOLOGIE.....	10
2.1 Vybrané prameny.....	12
2.2 Kritika pramenů, celkové zhodnocení pramenů.....	12
2.2.1 Charakteristika použitých sportovních časopisů.....	12
2.2.2 Charakteristika použitého denního tisku.....	14
2.2.3 Celkové zhodnocení pramenů.....	15
3 STRUČNÝ VÝVOJ ČESKÉ KOPANÉ.....	17
3.1 Vývoj do roku 1917.....	17
3.2 Vývoj od roku 1918 do roku 1925.....	19
3.3 Naše nejlepší kluby.....	20
4 FOTBALOVÍ DIVÁCI V LETECH 1919–1925.....	23
4.1 Obecná charakteristika českého obecnstva.....	23
4.2 Násilí a konflikty při fotbalových zápasech.....	25
4.3 Jednotlivé typy konfliktů a jejich četnost.....	37
4.4 Byli u nás fotbaloví fanoušci nebo jen fotbaloví diváci?.....	43
5 ZÁVĚR.....	46
6 SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ.....	49
6.1 Použitá literatura.....	49
6.2 Internetové zdroje.....	49
6.3 Prameny.....	49
6.3.1 Sportovní časopisy.....	49
6.3.2 Denní tisk.....	50
6.3.3 Články.....	50

1 ÚVOD

Cílem této práce je analyzovat chování obecnstva při fotbalových zápasech v tehdejší Československu v letech 1919–1925. Hlavní pozornost přitom budu věnovat konfliktům a násilným projevům, ke kterým mezi diváky při fotbalových utkáních docházelo. Vedle tohoto hlavního tématu se budu věnovat také tomu, zda a jakým způsobem diváci podporovali nějaký konkrétní klub, jak se chovali k příznivcům jiných klubů, jak se chovali k hráčům na hřišti a k rozhodčímu a jestli se nějak sdružovali a organizovali. V případech, kdy došlo k nějakým závažnějším incidentům a k násilí, budu sledovat, jak se k těmto případům stavěly vrcholné fotbalové orgány a samotné kluby.

Období poválečného Československa jsem si vybral, protože se v něm stal fotbal nejpopulárnějším sportem u nás, na fotbalové zápasy chodilo víc lidí než na kterýkoli jiný sport. Ve své práci se zaměřím především na situaci v Praze, protože se zde hrála nejlepší soutěž v Československu – mistrovství Středočeské župy, a protože zde hrály naše nejlepší kluby, na něž chodilo nejvíce diváků – Sparta, Slavia a Viktoria Žižkov; fotbal v Praze byl celkově nejrozvinutější a měl u nás nejdelší tradici.

Násilí na fotbalových stadionech je jedním z palčivých problémů českého fotbalu, který se snaží fotbaloví činitelé řešit. Dalším problémem, se kterým se náš fotbal potýká, je pokles divácké návštěvnosti na fotbalových zápasech, k němuž u nás došlo v 90. letech 20. století. Je možné, že k poklesu návštěvnosti přispělo právě násilí na stadionech, k němuž v 90. letech ve značné míře docházelo. Zajištění bezpečnosti na stadionech je každopádně nezbytným předpokladem úspěšného rozvoje českého fotbalu a je třeba tomuto problému věnovat pozornost. Proto jsem si ho vybral jako téma své práce. Jejím cílem je ukázat, proč a jak docházelo ke konfliktům mezi diváky po první světové válce a jak tyto konflikty byly řešeny.

Společenské vědy u nás začaly věnovat pozornost fotbalovým divákům až zhruba v 90. letech 20. století poté, co se u nás v 80. letech rozmohlo tzv. fotbalové chuligánství, které se projevovalo vyvoláváním konfliktů a násilnými projevy na fotbalových stadionech.¹ Fotbaloví chuligáni se pak stali předmětem zájmu bezpečnostních složek, státních orgánů, médií² a následně také společenských vědců, kteří se v souvislosti s tím začali zajímat i o fotbalové

¹ MAREŠ M., SMOLÍK J., SUCHÁNEK M., Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze subkultury, Barrister & Principal, Brno 2004, s. 130.

² Tamtéž, s. 133.

diváky obecně. Předtím však nikdo české fotbalové diváky nezkoumal, a tak o divácích toho období, které zkoumám já, nejsou k dispozici žádné teoretické práce. Protože není o tehdejších fotbalových divácích k dispozici žádná odborná literatura, musím pro vymezení historického kontextu použít populárně naučnou literaturu a vypomoci si pro kategorizaci návštěvnického spektra současnou typologií. Aby se bylo o co opřít, uvedu zde charakteristiky různých skupin lidí sledujících fotbalové zápasy.

1.1 Teoretické zakotvení

V současnosti lze rozlišit tři velké skupiny sledující fotbalové zápasy:

1. fotbalové diváky;
2. fotbalové fanoušky;
3. fotbalové chuligány (hooligans, rowdies).³

1. Fotbalový divák:

Lze ho charakterizovat jako pasivního pozorovatele hry, který není ovlivněn rivalitou obou týmů, a na utkání tedy pohlíží zcela neutrálně. „Diváka obdobně jako na nesportovních představeních zajímá děj a výsledek podívané. Není spjat s konkrétním klubem, nenosí jeho symboly, ani se s klubem neztotožňuje. Divák tedy není zaujatý, což u něj zvyšuje objektivní hodnocení hry i jednotlivých výkonů (na rozdíl od fanoušků a chuligánů).“⁴ „Fotbal je pro fotbalového diváka na stejné úrovni jako divadelní představení, protože i po jeho shlédnutí odchází spokojen se silným prožitkem získaným v průběhu hry.“⁵

2. Fotbalový fanoušek

Fotbalový fanoušek „je ke kopané vázán prostřednictvím oblíbeného mužstva či konkrétního oblíbeného hráče.“⁶ Očekává či spíše požaduje výhru „svého“ klubu a díky identifikaci s mužstvem prožívá úspěchy i neúspěchy klubu.⁷ Prožívá např. mnohem více nepotrestaný foul na „vlastního“ hráče a na tuto situaci mnohem bouřlivěji reaguje.⁸ Fotbal je většinou jeho jediným oblíbeným sportem. Princip fandovství je založen na určitém druhu rivality, přičemž se fanoušci jednoho týmu stávají skupinou s vlastní identitou a brání se proti těm, kteří ji narušují,

³ Tamtéž, s. 10.

⁴ Tamtéž, s. 12.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

⁸ SLEPIČKA P., Sportovní diváctví, Olympia, Praha 1990, citováno v: MAREŠ M., SMOLÍK J., SUCHÁNEK M., Fotbalové chuligány: Evropská dimenze subkultury, s. 12.

tedy proti fanouškům soupeře.⁹ Pro fotbalového fanouška je charakteristické dělení na „MY“ (fanoušci klubu, dresu, barvy) a „ONI“ (fanoušci jiných klubů).¹⁰

3. Fotbaloví chuligáni:

Sdružují se ve skupinách tvořených většinou mladými militantně orientovanými „příznivci“. Přicházejí na fotbalové stadiony či do jejich okolí s primárním cílem vyvolat konflikt či bitku s jinými obdobnými skupinami soupeřova týmu. Tyto skupiny mají své vlastní názvy, kterými se vymezují vůči neorganizovaným i jiným skupinám. Některé party jsou velmi dobře organizovány a nesjednocují je pouze klubové rivalství a nenávisť k nepřátelským chuligánským skupinám, ale i politické, rasové, náboženské, národnostní, regionální nebo sociální motivy. Na rozdíl od fanoušků se často ani neidentifikují s fotbalovým klubem, ale pouze se svojí skupinou. Fotbaloví chuligáni se často při fotbalových utkáních dopouštějí rasistických, antisemitských a nacionálně-šovinistických projevů.¹¹

Nejčastějšími formami fotbalového chuligánství na fotbalových stadionech jsou:

- vniknutí na hrací plochu;
- házení předmětů na hrací plochu (dýmovnic, mincí, lahví, atp.);
- házení předmětů na aktéry hry (rozhodčího, hráče);
- výtržnosti (potyčky s policií, pořadatelskou službou atp.);
- vandalismus (vytrhávání sedaček, jejich pálení, ničení příslušenství na fotbalovém stadionu atp.);
- verbální i brachiální konflikty s chuligány, fanoušky soupeřova týmu, s hráči vlastního/soupeřova mužstva, s rozhodčím, pořadatelskou službou, policií, managementem klubu atp.);
- rasistické projevy.¹²

Fotbaloví chuligáni ovšem řadí i mimo fotbalové stadiony. Časté jsou sjednané i neplánované násilné střety chuligánských tlup na parkovištích, v parcích, v okolí stadionů apod., dále přepadání hospod a klubů, které jsou známými „základnami“ nepřátelských chuligánů a další násilná činnost.¹³

Když to shrneme, můžeme říct, že fotbalový divák chodí na fotbal čistě pro zábavu, pro

⁹ MAREŠ M., SMOLÍK J., SUCHÁNEK M., Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze subkultury, s. 12.

¹⁰ SLEPIČKA P., Sportovní diváctví, Olympia, Praha 1990, citováno v: MAREŠ M., SMOLÍK J., SUCHÁNEK M., Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze subkultury, s. 12.

¹¹ MAREŠ M., SMOLÍK J., SUCHÁNEK M., Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze subkultury, s. 12 an.

¹² Tamtéž, s. 15.

¹³ MAREŠ M., SMOLÍK J., SUCHÁNEK M., Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze subkultury, s. 15.

potěšení ze hry samotné, nikoli kvůli sympatiím k určitému klubu. Naproti tomu fotbalový fanoušek se identifikuje s určitým klubem, na jehož zápasy pravidelně chodí, a při jejich konání straní svému klubu a staví se negativně vůči jeho soupeři, takže nevidí zápasy objektivně, očima nestranného fanouška. Třetí, nejmladší skupinou jsou fotbaloví chuligáni (hooligans, rowdies), kteří se mohou, ale také nemusí identifikovat s určitým klubem, zato se však silně identifikují se svojí skupinou. Jejich hlavním cílem není sledování fotbalu či fandění svému klubu, ale vyvolávání konfliktů či bitek s chuligány jiného klubu.

Z těchto charakteristik využiji ve své práci charakteristiku fotbalového diváka a fotbalového fanouška, které se hodí i pro dobu, které se zde věnuji. Konkrétně budu sledovat, jestli se v té době již objevovaly rysy typické pro fotbalové fanoušky, a jestli tedy v té době mezi fotbalovými diváky byli i fotbaloví fanoušci. Fotbaloví chuligáni v té době ještě neexistovali, ale jistě nebude na škodu sledovat, zda se některé pro ně charakteristické rysy neobjevovaly již po první světové válce.

Fotbal v letech 1919–1925 a prostředí, v němž se hrál, se totiž od dnešního fotbalu příliš nelišil. Pravidla byla v té době až na drobné výjimky stejná jako dnes, tehdy i dnes proti sobě hrála dvě mužstva o 11 hráčích, tehdy i dnes vyhrál ten tým, který dal víc gólů, tehdy i dnes sledovali z hlediště zápas tisíce lidí, kteří tehdy i dnes tleskali krásným kličkám a povedeným střelám. Prostor a podmínky při fotbalových zápasech byly tedy podobné jako dnes, co se však mohlo lišit, bylo jednání diváků a hráčů, a právě na toto jednání se zaměřím ve své práci.

Protože budu v dalším textu popisovat také konkrétní situace při hře, uvedu zde stručně fotbalová pravidla. Fotbal je kolektivní míčová hra, v níž proti sobě nastupují dva týmy po 11 hráčích (1 brankář a 10 hráčů v poli), které hrají na hřišti tvaru obdélníka o rozměrech zhruba 100 m na 65 m, přičemž delší strany hřiště jsou tzv. pomezí čáry a kratší strany hřiště jsou tzv. brankové čáry. Uprostřed brankových čar stojí proti sobě dvě branky, z nichž každá náleží jednomu týmu. Fotbal se hraje s koženým míčem plněným vzduchem o velikosti zhruba dospělé lidské hlavy. Cílem každého týmu je tento míč dostat do branky soupeře. Komu se to povede vícrát, neboli kdo dá víc gólů (branek), ten vyhrává. Vstřelení gólu do své branky se snaží zamezit brankář, který smí ve vymezeném, tzv. pokutovém území chytat míč rukama. Ostatní hráči hrát rukama nesmí, ke hře používají všechny ostatní části těla včetně hlavy. Na regulérní průběh hry dohlíží hlavní rozhodčí, jinak též zvaný sudí a dva pomezí rozhodčí (v té době, kterou zde sleduji, se rozhodčímu říkalo soudce). Hlavní rozhodčí trestá nedovolené zákroky

hráčů, mezi něž patří faul (podražení, kopnutí, uhození či držení protihráče) a hra rukou. Tým postižený nedovoleným zákrokem zahrává z místa přestupku tzv. volný kop. Dojde-li k nedovolenému zákroku v pokutovém území, zahrává postižený tým tzv. pokutový kop ze vzdálenosti 11 metrů od branky soupeře. Za zvlášť ostrý faul může rozhodčí provinivšího se hráče vyloučit ze hry a oslabit tak provinilcův tým. Fotbalový zápas je rozdělen na dva poločasy o 45 minutách, mezi poločasy bývá 15 minut přestávka, celková hrací doba je tedy 90 minut.

1.2 Cíle mé práce

Ve své práci se zaměřím především na tyto věci:

1. Jak se chovali v mnou sledovaném období diváci při fotbalových zápasech; zda při nich docházelo k nějakým konfliktům, výtržnostem či násilnostem.
2. Jak na takové incidenty reagovaly fotbalové kluby a ústřední fotbalové orgány.

Vedle toho se zaměřím také na tato témata:

3. Zda v té době již chodili na zápasy fotbaloví fanoušci, či zda šlo jen o fotbalové diváky (tak, jak tyto dvě kategorie rozlišujeme výše); v případě fotbalových fanoušků pak budu sledovat, jak projevovali své sympatie ke svému klubu.
4. Spolu s tím budu sledovat také, zda se fotbaloví fanoušci, pokud již byli, nějak sdružovali, jak tomu je dnes v tzv. fanklubech.
5. Budu také sledovat, jak o divácích psal tehdejší tisk, a jací byli čeští fotbaloví diváci v porovnání s těmi zahraničními.

2 METODOLOGIE

Základem této práce bude empirický výzkum založený na studiu dobových pramenů, konkrétně na analýze denního tisku a sportovních časopisů sledovaného období. Noviny (tisk, časopisy) jsou specifickým druhem pramenů, obecně vzato jde o pramen zprostředkovaný – psaný – záměrně podávající informace – a tedy pramen záměrný. Fakt, že jde o zprostředkovaný pramen, znamená, že mezi historickým faktem a osobou historika je osoba informátora, kterou se badatel musí zabývat.¹⁴ Písemné prameny obecně se dělí na 1. písemnosti institucionálního původu; 2. písemnosti osobní povahy; 3. literární prameny. Noviny a časopisy patří mezi literární písemné prameny, a v nich do podskupiny publicistika.¹⁵ „Literární prameny tvoří rozsáhlý soubor neadresných pramenů, jejichž příznačným rysem je snaha působit na společenské vědomí a utvářet je.“¹⁶ Je třeba rozlišovat, zda byl informátor (autor článku, zprávy) přímým účastníkem popisované události, stojícím uprostřed dění, či zda tuto událost pouze sledoval z povzdálí, případně zda měl informaci o ní z druhé ruky. Tím, zda stál v centru dění, nebo na jeho okraji, byly do značné míry vymezeny pozorovací možnosti autora či autorů. Na nich záviselo, nakolik a jak mohl rozvinout své pozorovací schopnosti. Písemná reprodukce „není nikdy doslovnou kopií viděného a prožitého, ale vždy určitou stylizací reality.“¹⁷ Noviny (deníky a obdeníky) a časopisy mají poslání informativní, zpravodajské a zároveň se snaží o názorové, politické a ideové ovlivnění. „Základním znakem novin je informace, zároveň jim jde o vysvětlování faktů.“¹⁸

Při analýze novin je třeba sledovat tyto okruhy problémů:

1. Určení společenského a politického profilu. Noviny a časopisy vydávaly a vydávají politické strany, politická hnutí či proudy, spolky, hospodářské, kulturní a sportovní organizace apod. To platí zvláště pro mnou sledované období.

2. Konkrétní úkoly a poslání sledovaných tiskovin. Vyplynou většinou z jejich vydavatelské vazby a z jejich profilu.

3. Způsob nabývání informací, jejich zdroje a technické podmínky vydávání tisku. Noviny mohou získávat zprávy od vlastních redaktorů, zpravodajů a dopisovatelů, nebo od tiskových

¹⁴ HROCH M. a kol., Úvod do studia dějepisu, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1985, s. 125.

¹⁵ Tamtéž, s. 142.

¹⁶ Tamtéž, s. 156.

¹⁷ Tamtéž, s. 158.

¹⁸ Tamtéž, s. 159.

agentur a z jiného tisku. Při analýze zpráv by se mělo sledovat i jejich zařazení v listě a jejich zhodnocení titulkem, což vyjadřuje, jaký význam redakce informaci přisuzuje.

4. Vliv politických podmínek na tisk. U různých forem vlády jsou různé podmínky mediální produkce. Komunistické režimy jsou např. charakteristické silnou cenzurou.

5. Novinářské žánry. Je nutné sledovat, zda jde o fejeton, komentář či reportáž.¹⁹

Noviny jsou jedinečným a nezastupitelným pramenem: jsou produktem i odrazem sociálních poměrů a změn v nich. Vypovídají o době, zrcadlí ji a spoluvytvářejí. „Tisk podává vícevrstevný, konkrétní a živý obraz společenského vývoje, a to i v oblasti lidského myšlení.“²⁰ „Jsou schopny poskytnout základ bohatých faktografických údajů, i když jejich informace bývají zhuštěné a stylizovány pro pochopení širokých čtenářských vrstev.“²¹ Pro téma této práce je podstatné, že se poměrně rozsáhlou součástí novinového zpravodajství „stalo referování o sportu a tělovýchově, tak jak se tyto činnosti staly organickou součástí moderního společenského života.“²²

Vznik samostatného Československa s sebou přinesl i další rozvoj českých médií. Došlo k založení nových celostátních listů, například *Tribuny*, *Lidových listů* nebo *Rudého práva*, k rozvoji krajinských (regionálních) novin a ke vzniku řady časopisů. Většinu politicky významného tisku vydávaly politické strany prostřednictvím svým vydavatelských domů. Určujícím rysem české žurnalistiky bylo její sepětí se stranickou politikou. Vedle stranického novinářství se však dařilo i tisku bez přímých politických vazeb, který měl jistý, někdy i značný politický vliv na mínění části veřejnosti.²³

Rozvoj bulvárního tisku nastává až ve druhé polovině 20. století (vychází například *Polední list* a *Telegraf*),²⁴ takže pro naše období nás zde bulvární tisk nemusí zajímat.

Významným zásahem do vydávání periodického tisku byl zákon č. 50/1923 „na ochranu republiky“, ve kterém se stanovovala odpovědnost za zveřejněný obsah odpovědnému redaktorovi, zákon dále stanovoval, že obsahem tiskopisu lze spáchat zločin zrady státního

¹⁹ Tamtéž, s. 160 an.

²⁰ Tamtéž, s. 161.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž, s.161 an.

²³ BLODIGOVÁ, A., KÖPPOVÁ, B., SEKERA, M.: Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků. Státní ústřední archiv (Výstava k dějinám českého tisku na území České republiky), Praha 2002, s. 14.

²⁴ Tamtéž.

tajemství nebo přečin nedovoleného zpravodajství a podněcování k trestné činnosti.²⁵

Tisk byl v době, kterou zde sleduji, prakticky jediným veřejným médiem, pouze skrze něj se daly široké veřejnosti sdělit informace veřejného charakteru, neboť televize ani internet tehdy neexistovaly a rozhlas byl teprve v plenkách. (Československý rozhlas začal pravidelně vysílat v r. 1923 na letišti ve Kbelech.²⁶) Takže chtěl-li např. Československý svaz fotbalový předat nějakou zásadní informaci jednotlivým hráčům, klubům, místním fotbalovým organizacím, potažmo fotbalovým divákům, musel to udělat prostřednictvím tisku, zejména toho sportovního. V něm je tedy třeba hledat také informace podstatné pro téma této práce.

2.1 Vybrané prameny

Mými základními prameny jsou v této práci sportovní časopisy, mezi nimi na prvním místě Sportovní věstník, dále pak Sportsman, Sportovní revue a týdeník Sparta. V nich jsem hledal informace podstatné pro sledované téma, a na jejich základě jsem pak dohledával další informace v denním tisku. Sledoval jsem tyto noviny: České slovo, Večerní České slovo a Pondělník (pondělní vydání Českého slova), Národní listy a Večerní Národní listy, Právo lidu, Večerník Práva lidu a Pražské pondělí (pondělní vydání Práva lidu), Tribunu a Večerní Tribunu. Tuto pramennou základnu jsem vybral jednak na základě její dostupnosti, jednak na základě toho, jaký význam jsem jí přikládal (na základě nastudované literatury), a také na základě snahy o to, aby zahrnovala široké politické a společenské spektrum. Srovnáním této poměrně široké škály tisku je možné ověřit pravdivost jednotlivých zpráv a získat poměrně objektivní informace.

2.2 Kritika pramenů, celkové zhodnocení pramenů

2.2.1 Charakteristika použitých sportovních časopisů

Sportovní věstník:

Oficiální orgán Středočeské župy fotbalové a Sboru československých soudců fotbalových.

Šéfredaktor: Josef Fanta.

Šéfredaktorem časopisu byl Josef Fanta, který byl svého času zároveň předsedou středočeské župy a obecně byl její vůdčí postavou. Vycházel od roku 1919 v pondělí a v pátek, od r. 1924 pak vycházel jako obdeník v pondělí (pod názvem Pondělí), ve středu a v pátek. Jako ústřední orgán

²⁵ Tamtéž.

²⁶ http://www.rozhlas.cz/informace/service/_zprava/784461, převzato 19. 6. 2011.

středočeské župy přinášel reportáže o všech zápasech hraných v Praze a okolí, včetně těch méně významných. U význačných zápasů, tedy u zápasů mistrovství I. třídy středočeské župy a obecně zápasů těch klubů, které hrály toto mistrovství, přinášel podrobné reportáže. Došlo-li tedy k nějakému incidentu ať už mezi hráči či mezi obecnstvem, bylo to v nich zmíněno. Proto je tento časopis vhodným výchozím pramenem pro studium ostatních periodik.

Sportsman:

Oficiální orgán Československé sportovní obce od 15. 3. 1922.²⁷

Šéfredaktor: Miloslav Horáček

Časopis s vazbami na Československou sportovní obec, jejímž místopředsedou byl Miloslav Horáček, který byl zároveň i šéfredaktorem Sportsmana. Ještě předtím byl Horáček členem klubu SK Slavia Praha,²⁸ což je třeba brát v potaz při čtení jeho článků. Sportsman vycházel jednou týdně ve středu, a jakožto mluvčí Obce přinášel zprávy z celého českého sportu, takže nevěnoval fotbalu tolik prostoru jako Sportovní věstník.

Sportovní revue:

Odpovědný redaktor: Karel Petrů.

Vydavatelem a odpovědným redaktorem časopisu byl Karel Petrů, který zároveň působil od roku 1921 jako tajemník ČSF²⁹ a později i v jiných funkcích. Časopis vycházel jednou týdně ve čtvrtek.

Sparta:

Oficiální orgán AC Sparta Praha.

Vydavatel: Ferdinand Scheinost; od 3. 2. 1922, č. 13: František Faltýn; od 1. 6. 1923, č. 22: Josef Šikl; od 20. 12. 1923, č. 51: Boleslav Kaněra; od 14. 2. 1924: Josef Šikl, Praha.³⁰

Jde o klubový časopis, takže se zabývá především sportovní činností klubu. Je třeba počítat s určitou zaujatostí a tendencí psát v souladu s klubovými zájmy. Tento týdeník vycházel vždy v pátek.

²⁷ *Sportsman*, č. 160., 15. 3. 1922, s. 1.

²⁸ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, Národní nakladatelství A. Pokorný, Praha 1946, s. 457.

²⁹ Tamtéž s. 504.

³⁰ KUBÍČEK J. a kol., Časopisy České republiky 1919–1945, Část 1 – Bibliografie, Sv. 2 – L–S, Sdružení knihoven ČR, Brno 2006, s. 489.

2.2.2 Charakteristika použitého denního tisku

Každá politická strana v Československu si byla vědoma, že může šířit svůj program, ovlivňovat veřejné mínění a získávat ve volbách hlasy mnohem účinněji, pokud bude vydávat vlastní politické noviny. „Většina zemských a krajských a mnohé okresní výbory byly proto vydavateli svých vlastních politických novin. Za značných organizačních i finančních nákladů proto každá politická strana věnovala rozvoji tiskových orgánů značné úsilí, a to přesto, že převážně šlo o ekonomicky neefektivní podnikání. Výsledkem byly stovky titulů novin vydávaných v centrech politických stran a desítky titulů v jednotlivých krajích.“³¹ Vycházely u nás ale i noviny nezávislé na nějaké politické straně, které se snažili o politickou nestrannost i ve svých článcích. Mezi ně patří také zde použitý deník *Tribuna*.³² Údaje o použitém denním tisku následují zde:

České slovo, Večerní České slovo, Pondělník:

Majitel a vydavatel: Melantrich, Praha.

Vedoucím sportovní rubriky byl Miloslav Horáček, současně šéfredaktor časopisu *Sportsman* (viz výše).

České slovo: Ústřední orgán Československé strany socialistické (od r. 1926 Československá strana národněsocialistická)³³ od 15. 11. 1919, č. 261.³⁴

Večerní České slovo: Vycházelo jako nestranné.³⁵ Řídil ho Jaroslav Šalda, který současně řídil celé vydavatelství Melantrich.³⁶

Pondělník: Vydavatel: Jiří Pichl; od 16. 2. 1920, č. 7: Melantrich, Praha.³⁷

Národní listy, Večerní Národní listy:

Majitel a vydavatel: Pražská akciová tiskárna, Praha.

Odpovědný redaktor: Ladislav Tůma.

³¹ KUBÍČEK J. a kol., *Noviny České republiky 1919–1945, Část 2 – Přehledy, rejstříky*, Sdružení knihoven ČR, Brno 2004, s. 7.

³² Tamtéž, s. 8.

³³ Tamtéž, s. 13.

³⁴ KUBÍČEK J. a kol., *Noviny České republiky 1919–1945, Část 1 – Bibliografie*, Sdružení knihoven ČR, Brno 2004, s. 54.

³⁵ KUBÍČEK J. a kol., *Noviny České republiky 1919–1945, Část 2 – Přehledy, rejstříky*, s. 8.

³⁶ Tamtéž, s. 15.

³⁷ KUBÍČEK J. a kol., *Noviny České republiky 1919–1945, Část 1 – Bibliografie*, s. 297.

Měly vazby na Československou národní demokracii, ale nebyly jí řízeny.³⁸

Právo lidu, Večerník Práva lidu:

Ústřední orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické.

Vydavatel: Antonín Němec; od 1. 1. 1924, č. 1: Lidová knihtiskárna, Praha.³⁹

Časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků. Sportovní rubrika Práva lidu „psala o Spartě důsledně jako o klubu dělnickém a o Slavii jako o klubu buržoastickém. V roce 1919 toto rozlišování bylo politickými událostmi ještě více posilováno.“⁴⁰ U večerního vydání nejsou uváděny čísla stran.

Pražské pondělí: Vydavatel: Vojtěch Lev za Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou, Praha.⁴¹

Tribuna, Večerní Tribuna:

Vydavatel: Ferdinand Peroutka; od 25. 3. 1923, č. 70: Středočeská knihtiskárna, Praha.⁴²

Odpovědný redaktor: Ferdinand Peroutka.

Tribuna (vycházela 1919-1928) se snažila o politickou nestrannost.⁴³

2.2.3 Celkové zhodnocení pramenů

Celkově lze říci, že vliv politického zaměření vybraných periodik není při posuzování jejich zpravodajství o fotbalových zápasech podstatný. Výjimku tvoří snad jen to, jak referují o příslušnosti klubů a jim přejících diváků k určité společenské třídě. To je případ hlavně Práva lidu (viz výše). Protože je Právo lidu časopis hájící zájmy dělníků, je pravděpodobné, že bude psát příznivěji o Spartě, kterou považuje za dělnický klub, než o Slavii, kterou považuje za klub buržoazie. Větší význam pro posuzování obsahu pramenů má klubová příslušnost sportovních reportérů. Protože je Miloslav Horáček bývalý člen Slavie a tedy slavista, je pravděpodobné, že bude psát o Slavii příznivěji než o jiných klubech, ať už ve Sportsmanovi nebo v Českém slově. Týdeník Sparta bude zase samozřejmě stranit klubu AC Sparta, byť to nemusí být záměrně.

³⁸ KUBÍČEK J. a kol., Noviny České republiky 1919–1945, Část 2 – Přehledy, rejstříky, s. 42.

³⁹ KUBÍČEK J. a kol., Noviny České republiky 1919–1945, Část 1 – Bibliografie, s. 307.

⁴⁰ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 449.

⁴¹ KUBÍČEK J. a kol., Noviny České republiky 1919–1945, Část 1 – Bibliografie, s. 300.

⁴² Tamtéž, s. 389.

⁴³ KUBÍČEK J. a kol., Noviny České republiky 1919–1945, Část 2 – Přehledy, rejstříky, s. 8.

Pokud jde o fotbalové zápasy v Praze, tak na většinu z nich vysílaly deníky a časopisy své vlastní reportéry. To znamená, že autoři fotbalových reportáží byli očitými svědky zápasů, takže nešlo o informace z druhé ruky. Zároveň ovšem sledovali zápasy z hlediště, nebyli tedy v centru dění a měli tak potřebný odstup, takže mohli rozvinout své pozorovací schopnosti. Pokud došlo k něčemu mimořádnému mezi obecnstvem, záleželo, kde se reportér zrovna nacházel, zda v centru dění, nebo mimo něj. Je zřejmé, že mohl lépe popsat situaci, pokud byl mimo centrum dění a měl od popisované situace určitý odstup. To, kde se přesně nacházel, ale nevíme. Pro posouzení věrohodnosti zpráv o chování se fanoušků proto musíme srovnávat různé zprávy v různých periodikách a zjistit, v čem se jednotlivé zprávy shodují a v čem jsou v rozporu. Podstatné je, že mezi fotbalovými zpravodaji byla přítomná vzájemná kontrola. To znamená, že napsal-li někdo něco, co se neslučovalo se skutečností, jiný reportér na to upozornil ve svém článku. Takové výtky najdeme na stránkách tehdejšího sportovního tisku poměrně často.

3 STRUČNÝ VÝVOJ ČESKÉ KOPANÉ

3.1 Vývoj do roku 1917

Moderní fotbal se zrodil v 19. století na britských vysokých školách (Cambridge, Eton, Rugby ad.), kde byla stanovena přesná pravidla, která vedla k jeho ukázněnému a tím zamezení výtržností, jež byly důvodem k zakazování míčových her v minulosti. První pravidla dnešní kopané byla vydána v r. 1848 na univerzitě v Cambridge.⁴⁴ Mezi jednotlivými školami vládly spory o to, zda se smí hrát při hře rukou, nebo ne. To vedlo k rozdělení fotbalu na dva sporty – asociální (sjednocený) fotbal, jenž vyznávali např. v Etonu, a rugby, pojmenované podle stejnojmenné školy, kde trvaly na hře rukou.⁴⁵ V roce 1863 byl založen první fotbalový svaz na světě – The Football Association.⁴⁶

Fotbal dorazil z Anglie do našich končin na konci 19. století.⁴⁷ Podle dostupných historických pramenů se první fotbalové utkání u nás hrálo 29. září 1887 na Lobkovicově ostrově v Roudnici nad Labem, kde se střetly celky ČAC Roudnice nad Labem a Sokol Roudnice nad Labem. Utkání soudcoval princ Lobkovic.⁴⁸

Prvním českým sportovním klubem byl AC Praha. Ten se v r. 1893 rozštěpil, když část nespokojených členů odešla a založila Athletic Club Královské Vinohrady (AC Vinohrady), ve kterém začali hrát v r. 1894 také fotbal. Spory mezi příznivci a odpůrci této hry vedly k rozkolu a ke vzniku nového klubu AC Sparta Praha.⁴⁹

Koncem 19. stol. byla nejpobulárnějším sportem v Praze cyklistika. Zatímco na cyklistické závody chodilo několik tisíc lidí, na první fotbalové zápasy jich chodilo jen pár set. „A když se po prvním okouzlení vrátili k atletice AC Praha a AC Sparta, když stále větší oblibu získával tenis, zdálo se, že kopaná zase zmizí...“⁵⁰ Jenže fotbal nezmizel, naopak.

V r. 1895 založili členové cyklistické odnože Literárního a řečnického spolku Slavia, který byl úředně rozpuštěn, nový sportovní klub SK Slavia. V r. 1896 zde byl založen fotbalový odbor.

⁴⁴ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 34.

⁴⁵ Tamtéž, s. 35.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu (Sto let českého a slovenského fotbalu, Domáci soutěže), Libri, Praha 1997, s. 13.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), Olympia, Praha 1997, s. 17.

Zpočátku vznikaly fotbalové kluby většinou v Praze, koncem století pak fotbal pronikal i do dalších měst. Na českém venkově se pak hrál až začátkem 20. století. Velké množství sportovních klubů a fotbalových kroužků vzniklo na přelomu století. Rozvoj fotbalu však brzdil odmítavý postoj k tomuto sportu na školách, kde se fotbalu věnovali studenti pražských školních ústavů (Akademické, Malostranské gymnázium, Křemencová aj.), kteří později tvořili základy předních pražských klubů. Vedení škol studentům hraní fotbalu zakazovalo a někteří zvláště horliví profesori dokonce zakročovali přímo na hřištích. Proto hrála řada studentů pod pseudonymem nebo dokonce s umělými vousy.⁵¹

První fotbalovou soutěž v Čechách uspořádal v r. 1896 Český Sculling Cercle Praha za účasti čtyř týmů (AC Praha, SK Slavia, AC Sparta, ČFK Kickers) pod úsměvným názvem „Národní zápasy mužstev kopaný míč cvičících“. Vítězem se stal ČFK Kickers.⁵²

Kluby a kroužky pěstující fotbal byly do r. 1901 organizovány v České amatérské athletické unii (ČAAU, založena 8. 5. 1897), která sdružovala příznivce všech sportovních disciplín. V roce 1901 byl ustaven Český svaz footballový (ČSF) jako vrcholný orgán organizovaného fotbalu. Zakládajícími členy byly mezi jinými AC Praha, AC Sparta, SK Slavia, AFK Kolín, SK Meteor Praha VIII ad., celkem 17 klubů. V ČSF se však neustále projevovaly vnitřní spory mezi nejsilnějšími kluby a spory s rakouským fotbalovým svazem, který se trvale pokoušel omezovat aktivitu českého fotbalu. V r. 1907 se ČSF stal řádným členem Mezinárodní federace fotbalových svazů FIFA. V r. 1908 však FIFA na zákrok Vídně vyloučila ČSF ze svých řad a zakázala svým členům styk s českými kluby. Rakousko tak chtělo donutit české sportovce, aby se vzdali samostatnosti.⁵³ Vyloučení pro nás znamenalo úplné znemožnění mezinárodních kontaktů. Mělo to však i svá pozitiva, neboť přetrháním kontaktů se zahraničím skončilo i nesmyslné soutěžení v pořádání atraktivních utkání se zahraničními soupeři, které brzdilo rozvoj domácího fotbalu a především budování řádných soutěží.⁵⁴

V květnu r. 1911 se konalo první a poslední amatérské mistrovství Evropy ve Francii, jehož jsme se zúčastnili spolu s Francií a Anglií a které náš výběr vyhrál. Toto vítězství vyvolalo u nás značnou odezvu.⁵⁵ V r. 1916 byl ČSF vídeňským místodržitelstvím rozpuštěn a kluby museli vstoupit do rakouského fotbalového svazu. V r. 1917 byla činnost ČSF obnovena.⁵⁶

⁵¹ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu, s. 13.

⁵² Tamtéž, s. 15.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 141.

⁵⁵ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 355.

⁵⁶ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu, s. 16.

Již za první světové války došlo ke značnému rozmachu fotbalu díky vojenským fotbalovým mužstvům.⁵⁷

Pravidelná celoroční soutěž byla založena teprve v r. 1912 na úrovni Středočeské župy. Tato soutěž měla nejdelsí tradici a soustřeďovala nejsilnější mužstva z Čech, a proto se Středočeská župa bránila snahám o vytvoření celostátní soutěže. ČSF pořádal od r. 1906 každoročně Pohár dobročinnosti (Charity Cup), který nahrazoval mistrovství Čech.⁵⁸

3.2 Vývoj od roku 1918 do roku 1925

V lednu 1918 byla ustavena Středočeská župa fotbalová,⁵⁹ která se po válce stala pod vedením své vůdčí postavy Josefa Fanty rozhodující silou v ČSF.⁶⁰ Středočeská župa vypsala své mistrovství I. a II. třídy. Také další župy byly nově organizovány. Na podzim 1918 byl založen Středočeský pohár Středočeské župy, který měl vysokou úroveň a těšil se značnému zájmu.⁶¹

V r. 1919 český výběr vyhrál v rámci tzv. Pershingovy olympiády, kterou uspořádala americká armáda pro své spojenecké země z první světové války, výborně obsazený fotbalový turnaj v Pařížském Colombes, když ve finále porazil domácí Francouze.⁶²

Po vzniku samostatného Československa nastal velký rozvoj fotbalu. Zatímco v r. 1915 sdružoval ČSF 228 klubů a 7300 hráčů, v r. 1922 to bylo 1049 klubů a 38000 hráčů.⁶³ Tento poválečný rozmach fotbalu byl zároveň doprovázen zvýšeným zájmem diváků o fotbalové zápasy. Fotbal se stal naším národním sportem.

V r. 1920 došlo ke krizi uvnitř ČSF, když se rozštěpil na dvě spolu soupeřící skupiny, které uspořádaly dvě valné hromady ve stejný den, v Pardubicích a v Plzni, přičemž obě skupiny prohlašovaly za regulérní právě svou valnou hromadu. ČSF tak v podstatě jako celek neexistoval.⁶⁴ Tento rozkol skončil teprve v r. 1921, kdy byl zvolen nový výbor svazu, který současně změnil název na Československý svaz fotbalový (ČSSF). Ten vytvořil spolu s dalšími fotbalovými organizacemi působícími na území Československé republiky v r. 1922 Československou asociaci fotbalovou (ČSAF), jež dále zahrnovala německý, maďarský, polský

⁵⁷ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 447.

⁵⁸ Tamtéž, s. 13.

⁵⁹ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu, s. 49.

⁶⁰ JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 226.

⁶¹ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu, s. 49.

⁶² JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 230.

⁶³ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu, s. 49.

⁶⁴ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 484 an.

a židovský fotbalový svaz.⁶⁵

V r. 1923 byl ČSAF opět přijat za člena FIFA.⁶⁶

V r. 1924 hýbala českým fotbalem otázka amatérismu a profesionalismu. Hráči předních českých klubů už dávno získávali za své výkony odměny peněžité i jiné. ČSAF proto nakonec nahradila průhledný pseudoamatérismus profesionalismem.⁶⁷

Nejkvalitnější soutěží u nás bylo mistrovství středočeské župy, které bylo neformálně uznáváno za nejvyšší soutěž. Vedle mistrovských utkání se hrál také středočeský pohár. Ligová soutěž byla u nás zřízena teprve v r. 1925, kdy u nás došlo k rozdělení soutěží na profesionální a matérské. K profesionálnímu statutu klubu stačilo, aby byl jen jeden hráč mužstva prohlášen profesionálem, a tak šlo u řady klubů o tzv. pseudoprofessionalismus.⁶⁸ 1. asociační liga, které se účastnily čerstvě profesionální týmy, se poprvé konala na jaře v roce 1925; byla však ryze pražská a pouze jednokolová. Prvním mistrem se po rozpačitém průběhu plném odkladů a protestů stala Slavia.⁶⁹ Už na podzim téhož roku začal druhý ročník profesionální ligy, ovšem už ne pod patronací ČSAF, nýbrž pod vedením Středočeské župy. Vítězem tohoto již dvoukolového ročníku se stala na jaře roku 1926 Sparta.⁷⁰ Vedle profesionální ligové soutěže se souběžně hrálo také Amatérské mistrovství ČSAF, jehož první ročník vyhrál Union Žižkov.⁷¹

3.3 Naše nejlepší kluby

Na začátku 20 století byla naším jednoznačně a suverénně nejlepším fotbalovým klubem SK Slavia Praha. Ta v roce 1901 otevřela své nové hřiště s novou, vůbec první tribunou, které bylo rozhodně nejlepším hřištěm u nás, takže se na něm hrály nejvýznamnější zápasy.⁷² O Slavii tehdy platilo, že má „zcela výjimečnou pozici po stránce sportovní, hospodářské i společenské. Je majitelem nejlépe vybaveného stadionu, na nějž přicházejí až čtyři tisíce diváků a navíc představitelé honorace. O tom všem se může ostatním jenom zdát, stejně jako o mezinárodních stycích.“⁷³ Slavia tak zažila své nejslavnější časy na samém počátku českého fotbalu a jen těžko se jí něco podobného v budoucnu podaří zopakovat. Každopádně si tím vybuodovala stálou pozici

⁶⁵ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu, s. 49.

⁶⁶ JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 259.

⁶⁷ Tamtéž, s. 267.

⁶⁸ HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu, s. 50 an.

⁶⁹ JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 272.

⁷⁰ Tamtéž, s. 276.

⁷¹ Tamtéž, s. 273.

⁷² PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 191.

⁷³ JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 102.

na čele českého fotbalu, kterou si drží až na výjimky dodnes. Stala se prvním skutečně zavedeným a uznávaným českým klubem.

Pro náš fotbal je charakteristická rivalita mezi kluby AC Sparta Praha a SK Slavia Praha. K jejímu vzniku vydatně přispěly události v r. 1904. Tehdy Sparta sestavila silný fotbalový tým z hráčů SK Unionu Žižkov a AFK Karlín (tyto kluby se rozpadly). Krátce na to došlo ke krizi ve Slavii, výsledkem čehož byl odchod stěžejních Slávistických opor Baumruka, Koška a Krummera do Sparty. Tím se Sparta vydatně posílila a porážela pak i silné zahraniční soupeře. K vzájemnému zápasu Sparty se Slavií však přes četné výzvy Sparty zatím nedošlo, avšak rivalita obou klubů již byla značná (hlavně na stránkách tisku).⁷⁴ V r. 1905 došlo naopak ke krizi ve Spartě. To vedlo k návratu všech tří hráčů do Slavie a k finanční ztrátě Sparty.⁷⁵

Nadvláda Slavie nad českým fotbalem skončila někdy kolem roku 1912, kdy Sparta poráží Slavii na jejím hřišti jasně 4:0 a přebírá tak pozici našeho nejlepšího klubu. Tomuto derby přihlíželo v červnu roku 1912 12000 diváků. Poprvé tak byla překonána hranice 10000 diváků.⁷⁶ Zápas Slavia – Sparta se těšili u diváků již tradičně největšímu zájmu. Konkurovat jim mohly jen utkání našich klubů s kluby ze zahraničí. Nadvláda Sparty trvala až do r. 1924. Přispělo k ní také otevření jejího nového hřiště na Letné v roce 1917. Na něm Sparta zažila svá slavná poválečná léta,⁷⁷ ve kterých jasně dominovala našemu fotbalu, když v letech 1919–1924 vyhrála čtyřikrát za sebou mistrovství Středočeské župy bez ztráty jediného bodu (tj. vyhrála všechny zápasy).⁷⁸ Spartu dokonce v těchto letech mnozí považovali za nejlepší mužstvo na evropském kontinentu.⁷⁹ Hřiště Sparty na Letné nahradilo v roce 1921 hřiště Slavie coby místo nejvýznamnějších zápasů na našem území, když zde byla otevřena nová tribuna, největší v Československu.⁸⁰ Sparta na tomto místě hraje dodnes. Fakt, že měly Sparta a Slavia hřiště prakticky vedle sebe (hřiště Slavie bylo rovněž na Letné), také jistě přispěl k rivalitě mezi těmito kluby.

Třetím nejlepším klubem u nás byla Viktoria Žižkov, která se začala výrazněji prosazovat ve druhé dekádě 20. století. Své zápasy hrála od r. 1909 na svém hřišti na žižkovské Ohradě.⁸¹ Na

⁷⁴ Tamtéž, s. 106.

⁷⁵ Tamtéž, s. 121.

⁷⁶ Tamtéž, s. 177.

⁷⁷ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 431.

⁷⁸ Tamtéž, s. 554.

⁷⁹ JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 244.

⁸⁰ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 520.

⁸¹ M. JENŠÍK, J. MACKŮ, Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 177.

Ohradě měli své hřiště také další místní kluby, např. Union Žižkov. Ohrada tak byla jakýmsi fotbalovým centrem Žižkova, podobně jako Letná, která byla fotbalovým centrem celé Prahy.

4 FOTBALOVÍ DIVÁCI V LETECH 1919–1925

Nyní se dostáváme k samotnému jádru mé práce, totiž k chování fanoušků během fotbalových utkání. Je třeba říci, že chování diváků bylo přímo ovlivněno děním na hřišti, takže se zde bude prolínat chování diváků a chování hráčů a rozhodčích přímo na hřišti.

4.1 Obecná charakteristika českého obecnstva

Fotbaloví diváci nejsou všude na světě stejní. Liší se svým temperamentem, stylem povzbuzování, svou stranickostí, agresivitou apod. Diváci ve Španělsku jsou jiní než diváci u nás. To asi nikoho nepřekvapí. Podívejme se tedy, jak jsou naši diváci popisováni nejen u nás, ale také, a to je důležité, v zahraničí.

Rakouský sportovec J. Lenthe napsal o svých dojmech, které v něm zanechal třídní pobyt v Praze, když provázel v červnu 1921 mužstvo Rapidu Vídeň v zápasech se Slavií. O pražském obecnstvu napsal, že v něm zanechalo nezapomenutelný dojem, protože oceňuje jen výkony mužstev a projevuje svoji pochvalu zcela nestranně potleskem. Příznačný je již moment, jak obecnstvo pozdravuje obě mužstva při vstupu na hřiště. Během hry dává najevo svoji radost jen potleskem a nikoliv hurónským pokřikováním, hra ani rozhodování soudce nejsou ničím rušeny, takže se může zápas klidně odvíjet.⁸² Toto veskrze pozitivní hodnocení pražského publika není nijak ojedinělé. Když hrál Rapid na podzim 1921 opět v Praze se Slavií, napsal jeden jeho člen pro *Wiener Sporttagblatt*, že je velmi spokojen s obecnstvem, „které toho přísně dbalo, aby nám nebylo křivděno. Stalo se, že někteří hráči Slavie byli při ostřejší hře z hlediště zakřikováni. Když naši hráči opouštěli hřiště, byli stejně aklamováni jako oni ze Slavie.“⁸³ Polský sportovní časopis *Przegląd Sportowy* po zápase polského klubu Cracovie v Praze napsal o pražském obecnstvu, že náleží mezi nejlépe sportovně vychované obecnstvo ve střední Evropě. Nejen, že dobře rozumí hře, ale umí zároveň ocenit každou krásnou akci a dovede se uchránit všech výstřelků hraničících se šovinismem.⁸⁴

Z těchto pochvalných slov by se mohlo zdát, že na našich fotbalových hřištích se obecnstvo vždy chovalo zcela nekonfliktně a byl na nich vždy klid. Tak tomu ale vždycky nebylo. Po zápase Sparta Praha – Rapid Vídeň v září roku 1921 se na české obecnstvo snesla kritika za

⁸² *Sportsman*, č. 120., 29. 6. 1921, s. 4.

⁸³ *Sportsman*, č. 141., 3. 11. 1921, s. 2.

⁸⁴ *Sportovní věstník*, č. 29., 5. 4. 1922, s. 3.

to, že nebylo kritickým pozorovatelem, který hodnotí výkony podle jejich skutečné ceny, nýbrž přívržencem strany, jejíž vítězství chtělo vidět stůj co stůj hodně velké. Jeho chování k soudci bylo pak přímo zavrženíhodné. Za to naše publikum kritizoval jak český, tak také vídeňský tisk, který nám přitom dříve byl schopen vyslovit plné uznání. Naše diváky však nejspíš vyprovokovali k ne právě přátelskému chování vůči rakouskému týmu sami novináři, hlavně ti zahraniční, když psali, že se v tomto zápase rozhodne o tom, kdo je nejlepším týmem kontinentální Evropy. Tato rétorika patrně vyvolala mezi diváky značné napětí a vyvolala v nich patřičné emoce.⁸⁵ Fakt je totiž ten, že rivalita mezi Vídní a Prahou byla vzhledem k ne právě idylickým historickým vztahům mezi nimi vskutku ohromná a zápasy klubů z těchto dvou měst byly skutečně pojímány jako souboj o prvenství ve střední, ne-li v celé kontinentální Evropě, takže měly často velký náboj.

Ale zpět k našemu obecnstvu. O něm se u nás běžně psalo dokonce jako o chloubě našeho fotbalu. Stalo se z toho jakési novinářské klišé. Zvláště se pověst našeho publika zdůrazňovala, když došlo k nějakým incidentům. Zajímavé je srovnání našich diváků té doby s diváky zahraničními. V r. 1919 proběhly ve Francii Spojenecké hry, zvané též Pershingova olympiáda, kterých se zúčastnily státy Dohody včetně Československa. Organizátorem her byla americká armáda a zúčastnili se jich rovněž američtí sportovci. Američané, kteří je sledovali z hlediště, se vyznačovali tím, že neustali snad ani na minutu sledovat závod, ve kterém stále povzbuzovali svého závodníka nebo mužstvo a dovedli ho tak vzpružit k mimořádným výkonům. To bylo pro naše, kteří byli ve Francii (sportovci, novináři, vojáci) něco neobvyklého. Češi byli při sledování sportu ledově chladní ve srovnání s Američany.⁸⁶

Naše obecnstvo při zápasech nemělo ve zvyku nějak bouřlivě fandit a podporovat tak svůj favorizovaný tým. Cizinci, zvláště ti, kteří viděli diváky v anglosaských zemích, nechápali klid, který zažili na našich hřištích. A tak nebyli na bouřlivé povzbuzování zvyklí ani čeští hráči. Když hráli v cizině, bylo cítit, že nejsou zvyklí hlučně projevovanému zájmu obecnstva při hře, což se projevilo jako náš nedostatek na olympiádě v Antverpách v roce 1920.⁸⁷ Na ní se československá reprezentace dostala ve fotbalovém turnaji až do finále, v němž hrála proti domácí Belgii. Tento zápas ale pro nás dopadl špatně. Ve 38. minutě finálového zápasu kapitán naší reprezentace Karel Pešek-Kád'ra pro nespokojenost s výkonem anglického rozhodčího Lewise odvedl své mužstvo do

⁸⁵ *Sportovní revue*, č. 37., 22. 9. 1921, s. 3.

⁸⁶ *Sportsman*, č. 16, 9. 7. 1919, s. 2.

⁸⁷ *Sportsman*, č. 106., 31. 3. 1921, s. 2.

kabin a český reprezentační tým pak odmítal pokračovat v zápase. Náš tým byl poté olympijským výborem diskvalifikován a výsledkem toho všeho byla mezinárodní ostuda nejen pro náš fotbal, ale pro celý náš mladý stát.⁸⁸ K nešťastnému konci antverpského finále však vedle nespokojenosti s výkonem rozhodčího Lewise přispělo i chování belgického obecnstva, na které naši hráči nebyli zvyklí: Při antverpském finále s Belgií se „projevil lokální, až fanatický patriotism belgických fanoušků v míře až dosud našim hráčům málo známé. Používání automobilových houkaček, sirén, píšťal, zvonů a hlásných trub a organisování zvukových projevů celých skupin, to byly povzbuzovací prostředky tehdy pro Středoevropany ještě neznámé a na ně působící téměř nepřátelským dojmem.“⁸⁹

Vše nasvědčuje tomu, že naši fotbaloví diváci tehdy neznali organizované fandění a povzbuzování, typické pro dnešní fanoušky. Jejich chování se podobalo spíše chování diváků v divadle. Při nástupu mužstev na hřiště je diváci vítali potleskem. Při samotném zápase pak reagovali na hru samotnou, na výkon jednotlivých hráčů, velmi často na výroky rozhodčího. Na konci zápasu pak, pokud se dohrál (což nebylo pravidlem), odměnili vítěze aplausem, mnohdy dokonce odnesli některého zvláště dobrého hráče ze hřiště na ramennou.⁹⁰ V průběhu zápasu však nenajdeme ani stopy po aktivním povzbuzování mužstva, které by mu mělo dopomoci k lepšímu výkonu, po povzbuzování, díky kterému se pro diváky v hledišti později vžil termín „dvanáctý hráč mužstva“ (fotbalové mužstvo tvoří 11 hráčů). Zdá se, že něco takového čeští diváci tehdy vůbec neznali, a tak na to nebyli zvyklí ani naši hráči, takže na ně působilo používání houkaček, sirén, píšťal a organizované skupinové povzbuzování dosti negativně, ba přímo nepřátelsky.

4.2 Násilí a konflikty při fotbalových zápasech

Naši diváci sice byli ve srovnání s fanoušky zahraničními méně bouřliví a celkově klidnější, to ale neznamená, že u nás nedocházelo ke konfliktům. Docházelo k nim poměrně často. Podívejme se na ně podrobněji.

Na velikonoční neděli r. 1920 se hrál na hřišti Slavie Praha na Letné zápas Slavia – Viktoria Žižkov. V něm došlo k bouřlivým scénám, při nichž diváci žádali navrácení zaplaceného vstupného, protože Slavia nastoupila jen s rezervním týmem. Na základě reklamních plakátů totiž

⁸⁸ M. JENŠÍK, J. MACKŮ, Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), s. 239.

⁸⁹ PETRŮ K., Dějiny československé kopané, s. 475.

⁹⁰ Viz např. zápas Sparta – Slavia hraný 29. 4. 1922, *Sportovní věstník*, č. 40., 1. 5. 1922, s. 2.

přišli na zápas prvních mužstev a zaplatili vysoké vstupné. Podařilo se je uspokojit jen s krajní námahou.⁹¹ Ačkoliv bylo na plakátech uvedeno běžné vstupné, bylo mimořádně zvýšeno těsně před zápasem, což obecnstvo jen utvrdilo v tom, že půjde o nejlepší zápas neděle dvou prvotřídních mužstev. Kluby vůbec přeháněli v té době reklamu na zápasy víc než je zdrávo. Tak před zápasem Sparta Kladno – Slavia, hraném na hřišti Slavie, bylo na reklamních plakátech velkými písmeny napsáno Sparta – Slavia a jen maličkým písmem dole Kladno, takže mnohý divák šel na zápas v domnění, že uvidí zápas našich nejslavnějších klubů, Sparty Praha a Slavie Praha, a teprve na hřišti byl vyveden z omylu.⁹²⁹³

Když diváci oné velikonoční neděle zjistili, že k zápasu s Viktorií Žižkov nastoupilo jen rezervní mužstvo Slavie, byli velmi nespokojeni a část z nich proto třikrát vtrhla během hry do hřiště.⁹⁴ Výbor SK Slavia se bránil kritice jednání klubu tím, že Středočeská župa nařídila Slavii, aby sehrála na Velikonoce mistrovský zápas, když již měla domluveny přátelské zápasy s Viktorií Žižkov na neděli a pondělí. Slavia si proto domluvila mistrovský zápas se Spartou Kladno na Bílou sobotu. Tři zápasy během tří dnů by ale první mužstvo Slavie nezvládlo odehrát. Proto byla mezi Slavií a Viktorií Žižkov uzavřena smlouva na 2 zápasy bez upřesnění, který zápas bude hrát první mužstvo Slavie a který bude hrát jeho rezerva. V oficiální zprávě SK Slavia byla nicméně vyjmenována 2 mužstva, která sehrají ony 3 velikonoční zápasy. Mimo to byly dodány oficiální zprávy Národním listům, Národní politice a Českému slovu, že slavistické první mužstvo nastoupí proti Viktorii až v pondělí, nikoli v neděli, jak bylo původně inzerováno. Tuto zprávu zveřejnily ve zkrácené podobě pouze Národní listy.⁹⁵ České slovo k tomu později uvedlo, že skutečně dostalo od Slavie oficiální zprávu, že k nedělnímu zápasu nastoupí I.B mužstvo (rezervní tým) Slavie a k pondělnímu duelu I.A mužstvo (první tým Slavie), ale pro nedostatek místa nemohlo tuto zprávu uveřejnit. Slavia tedy zpravila Viktorii Žižkov a chtěla zpravit i obecnstvo zprávami v denním tisku, což se ale povedlo jen částečně v Národních listech.⁹⁶

Ani druhý zápas mezi Slavií (již se svým prvním mužstvem) a Viktorií Žižkov na velikonoční pondělí se neobešel bez incidentů, spíš v tomto ohledu zápas z předešlého dne ještě předčil. V 55.

⁹¹ *Pražské pondělí*, č. 14., 5. 4. 1920, s. 5.

⁹² *Večerník Práva lidu*, č. 79., 8. 4. 1920.

⁹³ *Nadále budu používat pro klub AC Sparta Praha samotný výraz Sparta a pro klub SK Slavia Praha samotný výraz Slavia, jak bylo a je zvykem ve fotbalových kruzích.*

⁹⁴ *Večerní Národní listy*, č. 95., 6. 4., 1920.

⁹⁵ *Večerní Národní listy*, č. 98., 9. 4. 1920, s. 2.

⁹⁶ *Večerní České slovo*, č. 76., 7. 4. 1920, s. 4.

minutě utkání⁹⁷ rozhodčí ukončil předčasně zápas poté, co vyloučený hráč domácí Slavie odmítal opustit hřiště, podporován v tom kapitánem svého mužstva. Obecenstvo reagovalo na předčasné ukončení zápasu tak, že vtrhlo do hřiště a žádalo zpět vstupné.⁹⁸ Následovali bouřlivé scény, při nichž se dav lidí pokoušel vniknout do výborovny SK Slavia a bouřlivě žádal vrácení vstupného. Tyto bouře trvaly téměř jednu hodinu a ukončilo je až prohlášení Slavie, že celý svůj podíl ze vstupného věnuje Masarykově lize pro potírání tuberkulózy.⁹⁹ Je pravděpodobné, že bylo obecenstvo ještě roztrpčené z nedělního zápasu, což mohlo přispět k vyhocení situace o den později. Fakt je, že ukončení zápasu kvůli neuposlechnutí rozhodčího ze strany hráče nebo kvůli urážce rozhodčího nebylo tehdy nijak výjimečné. Tak dramaticky jako zde ovšem obecenstvo obvykle na tuto situaci nereagovalo.

K podobné situaci jako na velikonoční neděli roku 1920 došlo v létě roku 1921, kdy Středočeská župa nařídila sehrát ve prospěch jejího úrazového fondu zápas Nuselský – AFK Vršovice (dnešní Bohemians 1905). Vršovice žádaly z vážných důvodů o odložení tohoto zápasu, avšak župa to zamítla, a tak byly Vršovice nuceny vyslat namísto prvního mužstva pouze svůj rezervní tým. K zápasu, který se měl hrát na hřišti Sparty, však vůbec nedošlo, neboť obecenstvo, „byvše oklamáno, zabránilo hře a řada diváků chce domáhati žalobou svých nároků.“¹⁰⁰ Zde tedy diváci, nespokojení s tím, že nastoupilo namísto prvního mužstva pouze rezervní mužstvo Vršovic, přímo zamezili tomu, aby se zápas odehrál.

Jindy se zase stalo, že se naplánovaný zápas neodehrál, ačkoliv na něj přišel značný počet diváků, kterým se to samozřejmě vůbec nelíbilo. V říjnu 1922 se měl hrát mistrovský zápas Vršovice – Sparta na hřišti Vršovic, avšak zápas, na který přišlo přes 3000 lidí, se nakonec pro déšť nehrál.¹⁰¹ Poté, co rozhodčí shledal hřiště nezpůsobilým k sehrání mistrovského utkání, se Vršovice snažily se Spartou dojednat s ohledem na diváky alespoň sehrání přátelského zápasu. Sparta však jejich nabídku odmítla. To se samozřejmě vůbec nelíbilo dorazivším divákům, kteří to dali patřičně najevo. Vršovice ve svém prohlášení pro tisk uvádějí, že utrpěly značnou finanční škodu, protože musely vrátit divákům vstupné a navíc bylo rozezleným obecenstvem částečně poškozeno zařízení vršovického hřiště.¹⁰²

Uvedené případy mají společné to, že v nich diváci hájili vlastně své zájmy. V podstatě se

⁹⁷ *Regulérní délka jednoho fotbalového zápasu je 90 minut.*

⁹⁸ *Sportsman*, Č. 55., 7. 4. 1920, s. 1.

⁹⁹ *Večerník Práva lidu*, č. 78., 7. 4. 1920.

¹⁰⁰ *Sportsman*, Č. 122., 13. 7. 1921, s. 4.

¹⁰¹ *Sportsman*, č. 190., 11. 10. 1922.

¹⁰² *Večerní Národní listy*, č. 277., 9. 10. 1922, s. 2.

domáhali svých práv. Když je inzerováno, že zápas sehrají první mužstva obou klubů, a pak k němu nastoupí rezervní tým, je přirozené, že se to divákům, kteří si zaplatili za lístky na prvotřídní týmy, nelíbí a že to u nich vyvolává bouři nevole. Stejně tak se jim nemůže líbit, když si zaplatí za lístky na zápas, a ten se pak nedohraje do konce (to je to samé, jako když v divadle skončí hra po prvním jednání), a nebo když se zápas dokonce neodehraje vůbec. Roztrpčení diváci se potom domáhají navrácení vstupného, a pokud je nikdo nevyslyší, mohou se uchýlit k důraznějšímu nátlaku. Dnes se nám to může jevit jako praktiky hodící se spíše do středověku než do 20. století, avšak musíme si uvědomit, že tehdy nebylo vše tak organizované a kontrolované jako dnes, a to platilo jak pro fotbal, tak pro veškerý život v celém Československu, které bylo teprve na počátku své existence.

Nyní se zaměřím na další konflikty spojené s fotbalem, ke kterým docházelo častěji a které se od těch předešlých liší v tom, že při nich diváci nehájili své vlastní zájmy, ale byly spíše přímo spojeny se samotným zápasem, s děním na hřišti.

Při zápase Union Žižkov – Viktoria Žižkov v srpnu 1921 došlo 7 minut před koncem ke kolizi mezi hráčem Unionu a hráčem Viktorie, do níž zasáhl hráč Viktorie Švarc tak, že „hledal slávu v pěstním souboji“, ¹⁰³ na což obecnstvo zareagovalo tak, že vtrhlo na hrací plochu a zápas proto musel být ukončen. ¹⁰⁴

V srpnu 1923 se v Brně odehrál zápas Sparta – Makkabi Brno, který byl přerušěn uprostřed druhého poločasu, když hráč Makkabi Rainer srazil Koželuha ze Sparty na zem, kde mu ještě přimáčkkl hlavu k zemi takovým způsobem, „jenž přirozeně vyvolal rozechvění v obecnstvu, které vniklo okamžitě do hřiště a napadlo Rainera.“ ¹⁰⁵ Rozhodčí následně ukončil hru, což však nevedlo k ukončení ošklivých výjevů, jichž se zúčastnili i jednotliví hráči. ¹⁰⁶ Teprve po dvaceti minutách se na nátlak obecnstva pokračovalo ve hře pod jiným rozhodčím. ¹⁰⁷

Tyto příklady ukazují mnohé o chování diváků. V obou dvou zápasech byl zásah obecnstva do hry vyvolán neférovým jednáním hráče na hřišti. Obecnstvo zakročilo, aby ztrestalo hráče za jeho surovost. Pasovalo se tak vlastně do role soudce, který vykonal zároveň nad viníkem spravedlivý trest. Zajímavé na druhém případě je, že se odehrál v Brně, a napadeným hráčem byl

¹⁰³ *Sportovní revue*, č. 34, 1. 9. 1921, s. 4.

¹⁰⁴ *Sportsman*, č. 129., 31. 8. 1921, s. 2.

¹⁰⁵ *Sportovní věstník*, č. 105, 27. 8. 1923, s. 3.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ *Sparta*, č. 35., 31. 8. 1923, s. 4.

hráč pražské Sparty. Přesto obecnstvo zasáhlo na jeho obranu a ztrestalo brněnského hráče. Těžko předpokládat, že by při tehdejších dopravních možnostech cestovali do Brna diváci z Prahy, šlo tedy nejspíš o diváky z Brna. Zdá se tedy, že v tomto případě nebyl zákrok diváků motivován sympatiemi k domácímu klubu, ale prostou potřebou zasáhnout proti surovému zákroku. Dále si všimněte, že se do následné rozmlísky zapojili i jednotliví hráči. Na tom nebylo nic neobvyklého. Hráči a diváci k sobě měli tehdy mnohem blíž než je tomu dnes. Zatímco dnešní fotbalisté se vyznačují jakousi nedotknutelností a fotbaloví diváci k nim mnohdy s úctou vzhlížejí, tehdy se například běžně stávalo, že diváci po zápase vtrhli na hřiště a odnášeli nejlepší hráče na ramennou, a naopak, když se hráč provinil hrubým zákrokem, diváci se nerozpakovali vtrhnout na hřiště přímo během hry a s dotyčným si to důrazně vyřídit. Možná k tomu přispíval i fakt, že fotbalisté tehdy kromě toho, že hráli fotbal, měli běžné civilní povolání, fotbal pro ně byl hlavně koníčkem, maximálně po zavedení profesionalismu malým přivýdělkem, jen výjimečně to byl jejich hlavní zdroj obživy. Proto si byli diváci a hráči v podstatě rovni. Důležité ovšem bylo také to, že se v té době lidé tolik neovládali jako dnes, neměli nad sebou takovou sebekontrolu a reagovali na dramatické situace mnohem živěji, prudčeji a spontánněji.

Zajímavý byl případ z července 1924, jenž se odehrál při mistrovském zápase Meteor VIII – Čechie Karlín. Při něm hráč rezervního mužstva Čechie Karlín Mrkoč, který sledoval zápas jako divák, vnikl 10 minut před koncem na hřiště a kopl delegovaného pomezního rozhodčího pana Klému do břicha, protože byl nespokojen s jeho rozhodováním. Tím proti sobě popudil obecnstvo, které se ho za tento čin snažilo ztrestat.¹⁰⁸ Rozhodčí poté pro nastalý chaos předčasně ukončil zápas.¹⁰⁹ I v tomto případě obecnstvo vystupuje v roli mstitele, trestajícího tentokrát napadení pomezního rozhodčího. Jeden takový konflikt na hřišti, kdy hráč napadl hráče nebo rozhodčího, mohl přerůst v konflikt, jenž se rozšířil i mezi obecnstvo.

Zvlášť velkou pozornost vyvolal incident, který se odehrál v březnu roku 1924 na hřišti Sparty při zápase Sparta – Viktoria Žižkov. Tento zápas byl odvetou za minulý duel těchto dvou soupeřů, který v únoru téhož roku vyhrála Sparta těsně 3:2, a vyznačoval se proto velkým napětím a velmi ostrou hrou. První potíže nastaly, když rozhodčí vyloučil ze hry hráče Viktorie, ale nechal ho pak po protestu žižkovských dále hrát. Tím ztratil u hráčů a u diváků veškerý respekt a hra se pak zvrhla v osobní rozmlísku. Ve 29. minutě druhé půle napadl hráč Viktorie König Šimonka ze Sparty, načež se Šimonkův spoluhráč Perner rozběhl ze středu hřiště a srazil

¹⁰⁸ *Pondělník*, č. 30., 28. 7. 1924, s. 7.

¹⁰⁹ *Sportovní věstník*, č. 90., 28. 7. 1924.

Königa k zemi. Následovalo vniknutí žižkovských příznivců na hrací plochu. Rozhodčí proto musel ukončit předčasně zápas.¹¹⁰ Následovala hromadná rvačka,¹¹¹ při níž se příznivci Viktorie snažili ztrestat hráče Sparty, že napadl hráče jejich klubu, a napadli proto při odchodu hráčů do kabin jednoho spartána, který přitom neměl s oním konfliktem nic společného.¹¹²

Tento incident se svým rozsahem a intenzitou již jaksi vymykal. Protože nešlo o první takový incident u nás, zřídily si již před ním některé kluby ze svých členů pořadatelské sbory, které měli již v zárodku zamezit tomu, aby diváci vyvolávali konflikty.¹¹³ Z reakcí tisku je patrné, že výtržnosti diváků již byly chápány jako problém, který je třeba řešit (zřízení pořadatelských sborů bylo prvním pokusem o řešení tohoto problému). Je pravděpodobné, že nepokoje mezi diváky vyvolávala určitá skupina lidí. Došlo-li k podobným incidentům jako při zápase Sparta – Viktoria Žižkov (ještě o nich bude řeč), prakticky vždy se o jejich původcích píše jako o *jisté části obecnstva*, případně jako o *horkokrevných divácích*, zkrátka tak, jako by šlo o konkrétní jedince, kteří záměrně vyvolávají konflikty.

Terčem verbálních i brachiálních útoků obecnstva se velmi často stával rozhodčí (tehdy se mu říkalo soudce). Při mistrovském zápase Slavia – Viktoria Žižkov, kterému na hřišti Slavie na Letné v srpnu 1922 přihlíželo 14000 diváků, „část obecnstva, přející Viktorii, zašla v klubovém chauvinismu příliš mnohem dále, než jest na našich hřištích zvykem a než jest přípustno“, když ohrožovali soudce „přímo brachiálním násilím.“¹¹⁴ Pana Rozhodčího museli po tomto zápase proti útokům skupiny diváků na jeho osobu dokonce chránit hráči Viktorie.¹¹⁵

Rozhodnutí pana rozhodčího vyvolávala mnoho zlé krve jak mezi hráči na hřišti, tak v obecnstvu, a leckdy vedly konflikty s tím spojené k předčasnému ukončení zápasu. Poměrně často se stávalo, že když se divákům nelíbila rozhodnutí sudího, zasahovali do hry bouřlivými protesty a pokřikováním nebo dokonce vniknutím na hřiště. Rozhodčí pak kvůli tomu předčasně ukončil zápas a někdy byl i fyzicky napaden.

Rozhodčí si často stěžovali, že hráči a diváci nerespektují jejich rozhodnutí a neustále proti nim protestují. Diváci přitom podle nich kolikrát ani pořádně neznali fotbalová pravidla a vykládali si je tak, jak se to hodilo jejich favorizovanému klubu. Na to poukazoval ve svých článcích zejména uznávaný fotbalový rozhodčí František Cejnar, který ve svém článku *O nekázní*

¹¹⁰ *Sportovní věstník*, zvl. vydání, 26. 3. 1924, s. 1.

¹¹¹ *Tribuna*, č. 73., 26. 3. 1924, s. 5.

¹¹² *Večerní Národní listy*, č. 86., 27. 3., 1924, s. 2.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ *Večerní Národní listy*, č. 228., 21. 8. 1922, s. 2.

¹¹⁵ *Večerní Tribuna*, č. 18., 21. 8. 1922.

na hřištích poukazuje na nedisciplinovanost hráčů nejlepších prvotřídních klubů, kteří si dovolují na rozhodčí vše, urážejí je, přičemž spoléhají na to, že sudí s ohledem na návštěvu a význam zápasu proti nim nemůže důsledně zakročit. Příčinou tohoto nešvaru je podle Cejnara v první řadě „určitá část nekritického obecnstva, kteří ve svém zaujatém klubovém fanatismu nevidí, co je správné, každé rozhodování proti vlastnímu klubu hlasitě kritizují a tím jaksí posilují hráče v domnění, že soudce jim křivdí.“¹¹⁶ Na pana rozhodčího se u nás podle Cejnara hledělo skrze prsty a byl dobrý jen tehdy, když vyhrál divákův favorizovaný klub.¹¹⁷ Slova sudího Cejnara svědčí o tom, že mnozí fotbaloví diváci nebyli jen *nestrannými diváky*, ale *zaujatými diváky*, kteří straní svému oblíbenému klubu, tedy tím, co dnes označujeme jako *fanoušci*, a ve svém klubovém zanícení se mohli dopustit i násilí, jak už jsme si ostatně ukázali výše a jak si ještě ukážeme.

V dubnu 1923 se hrál mistrovský zápas Sparta Praha – Nuselský na letenském hřišti Sparty. Během zápasu hrál Nuselský nepřiměřeně tvrdě, k čemuž ho vydatně povzbuzovala i část jeho přívrženců, která se chovala velmi hrubě.¹¹⁸ Ve 43. minutě druhé půle došlo ke konfliktu poté, co rozhodčí nařídil pokutový kop (penaltu)¹¹⁹ proti Nuselskému.¹²⁰ Nuselští však proti tomuto rozhodnutí protestovali, vydatně v tom podporováni svými přívrženci v hledišti. Hráč Sparty Hojer už se chystal k provedení pokutového kopu, mužstvo Nuselských však bylo seskupeno kolem sudího a snažilo se ho přesvědčit, aby své rozhodnutí odvolal. Nakonec byl rozhodčí nucen ukončit zápas, protože mužstvo Nuselského odmítalo hrát dále. Obecnstvo potom vniklo na hřiště a došlo k četným slovním i „ručním“ potyčkám.¹²¹

Většina konfliktů při fotbalových zápasech byla spojená s děním přímo na hřišti. Na jejich začátku byla surovost hráče proti hráči soupeře, rozhodnutí rozhodčího apod. Podnět k nim dala tedy samotná hra. O incidentech, které by se týkaly výhradně samotných diváků, o incidentech, při nichž by se porval příznivec jednoho klubu s příznivcem druhého klubu, nezávisle na dění na hřišti, máme zpráv méně. Jednou z nich je případ z roku 1924, k němuž došlo po říjnovém finále středočeského poháru mezi Spartou a Vršovci na hřišti Sparty, které Sparta vyhrála 5:1.¹²² Po

¹¹⁶ CEJNAR F., O nekázni na hřištích, *Sportsman*, č. 224., 6. 6. 1923, s. 3.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ *Večerní Tribuna*, č. 81., 9. 4. 1923, s. 3.

¹¹⁹ *Pokutový kop se nařizuje, když bránící hráč v pokutovém území fauluje svého soupeře nebo když zasáhne míč rukou; kop se zahrává ze vzdálenosti 11 metrů od soupeřovy branky; dříve se říkalo též 12yardový kop.*

¹²⁰ *Sportovní věstník*, č. 43., 9. 4. 1923, s. 1.

¹²¹ *Sparta*, č. 15., 13. 4. 1923, s. 2.

¹²² *Pondělník*, č. 43., 27. 10. 1924, s. 7.

konci zápasu vznikla na hřišti mezi obecnstvem hádka, při které byl František Horálek uhozen neznámým mladíkem holí do hlavy tak prudce, že omdlel. Poté byl ošetřen klubovým lékařem Sparty a po zotavení odkázán do domácího ošetřování.¹²³ Je pravděpodobné, že oním útočníkem byl příznivec Vršovic, frustrovaný porážkou svého klubu, který si chtěl vybit zlost na příznivci Sparty. Podobné konflikty byly ale spíše ojedinělé.

Velmi bohatý na různé incidenty byl podzim roku 1925, zejména pak jeden zářijový víkend, kdy se přímo roztrhl pytel s problematickými zápasy. Během tohoto víkendu došlo k násilným scénám hned při čtyřech fotbalových zápasech – při ligových utkáních Slavia – Meteor VIII a Sparta – SK Kladno, při přátelském zápase DFC – Viktoria Žižkov a při zápase středočeského poháru Vršovice – Viktoria Nusle.

Při zápase Slavia – Meteor VIII, který se hrál na hřišti Slavie na Letné, se v druhém poločase hrálo tak tvrdě, že šlo o zdraví hráčů, a rozhodčí zápasu tomu jen nečinně přihlížel. Na hřiště proto vstoupil službu konající policejní úředník, aby přiměl rozhodčího trestat nebezpečné zákroky hráčů.¹²⁴ Po konci zápasu se bitva přenesla ze hřiště do hlediště, kde se diváci porvali.¹²⁵ Hřiště Slavie muselo být nakonec policejně vyklizeno.¹²⁶

Při zápase Sparta – SK Kladno na hřišti Sparty, který Sparta vyhrála 6:2, došlo ke konfliktu na hřišti poté, co ve 35. minutě druhé půle vstřelil Poláček pátou branku Sparty.¹²⁷ Hráč Kladna Koubek po tomto gólu kopl Poláčka do žaludku tak, že se Poláček bolestí svíjel na zemi. To rozčílilo obecnstvo natolik, že v počtu asi 40 osob vniklo na hřiště a chtělo Koubka lynčovat. Službu konající policejní úředník a stráž vykazala obecnstvo ze hřiště a hráč Koubek, kterého rozhodčí vyloučil ze hry, byl pod ochranou stráže odveden ze hřiště.¹²⁸ Zápas byl poté dohrán.¹²⁹ S hráčem Koubkem potom bylo zavedeno trestní řízení.¹³⁰

V zápase DFC – Viktoria Žižkov, hraném na hřišti německého klubu DFC na Letné, došlo těsně před koncem utkání ke sporné situaci před brankou DFC. Rozhodčí rozhodl ve prospěch DFC, což se nelíbilo žižkovským hráčům a divákům, nastala vřava, obecnstvo vtrhlo na hřiště a začala bouřlivá debata.¹³¹ Mezi přívrženci obou klubů došlo na několika místech k hádce

¹²³ *Večerní Tribuna*, č. 242., 27. 10., 1924, s. 2.

¹²⁴ *Večerní Tribuna*, č. 207., 14. 9. 1925, s. 2.

¹²⁵ *Tribuna*, č. 214., 13. 9. 1925, s. 8.

¹²⁶ *Večerní Tribuna*, č. 207., 14. 9. 1925, s. 2.

¹²⁷ Tamtéž, s. 3.

¹²⁸ Tamtéž, s. 2.

¹²⁹ *Pondělník*, č. 37., 14. 9. 1925, s. 7.

¹³⁰ *Večerní Tribuna*, č. 207., 14. 9. 1925, s. 2.

¹³¹ *Sportovní věstník*, č. 110., 14. 9. 1925, s. 2.

a rvačce. Proto bylo nutné hřiště policejně vyklidit.¹³²

Při pohárovém zápase Vršovice – Viktoria Nusle, jenž se hrál v neděli v Nuslích, se dal již ve 3. minutě zápasu pomezní rozhodčí do rvačky s jedním z diváků a musel být proto vyřazen ze své funkce.¹³³ V obecnstvu pak došlo k dalším rvačkám, takže musela zakročit policie.¹³⁴

Tyto incidenty měly různé příčiny, o nichž již byla řeč – nespokojenost s rozhodnutím rozhodčího (zápas DFC – Viktoria Žižkov), surová hra hráče a snaha ji pomstít (zápas Sparta – SK Kladno), celkově tvrdá hra (zápas Slavia – Meteor). Jako kuriozita působí fakt, že se při zápase Vršovice – Viktoria Nusle porval pomezní rozhodčí s divákem. Něco takového bylo celkem neobvyklé hlavně proto, že se pomezní rozhodčí jeví v tomto případě jako agresor, jako ten, kdo zaútočil první. Obvyklejší bylo spíše to, že byl rozhodčí spíše terčem útoku, než jeho původcem, většinou to býval hlavní rozhodčí. Podstatné je, že při těchto zápasech docházelo k bitkám přímo mezi diváky, které byly zřejmě motivované příslušností diváků k určitému klubu.

Víkend, který jsem zde popsal, byl něčím neobvyklým. Aby během dvou dnů došlo k výtržnostem během čtyř zápasů, aby během čtyř utkání, které navíc hrály naše přední kluby, byl nutný policejní zásah, to už bylo příliš i na tehdejší dobu. A tak se násilím na fotbalových zápasech začali zabývat příslušné instituce. Předseda Středočeské župy Rudolf Henčl poslal všem hracím oddělením prohlášení, v němž píše mimo jiné, že zápasy, jež se odehrály v sobotu a v neděli, nijak neposloužily změně, kterou chtěla fotbalová ústředí podniknout v zájmu snížení poplatků za policejní dohled u nemajetných klubů, změně, která měla spočívat v tom, že by policejní asistence u fotbalových zápasů byla nahrazena dohledem, který by zajistil sám klub, to jest pořadatelskou službou. Kluby, tvrdí Henčl, místo aby se snažily vychovávat hráče a hlavně publikum, „toto povzbuzují do extrémů a tím dávají již v zápětí ráz hře samé na hřišti a za barierou. V mnohých případech (viz pohárový zápas Viktoria Nusle – AFK Vršovice) prodávání nápojů alkoholových na hřištích má neblahý vliv jak na průběh hry, tak na pověst hřiště. K obmezení vzrůstajících těchto zjevů požádán sbor ČSF. – odbočka středočeská – za přísné dodržování hry v mezích slušnosti a ústředí požádána za přísné trestání provinilců ať hráčů či funkcionářů.“¹³⁵

Také pražská policie konala přípravy k opatřením, jež měla opět zajistit klid a pořádek na fotbalových hřištích a zamezit stále surovější hře. Tato opatření měla být dvojího druhu: 1)

¹³² *Večerní Tribuna*, č. 207., 14. 9. 1925, s. 2.

¹³³ Tamtéž, s. 3.

¹³⁴ Tamtéž, s. 2.

¹³⁵ *Tribuna*, č. 217., 17. 9. 1925, s. 4.

peněžité pokuty, 2) tresty na svobodě; byla učiněna po vzoru vídeňském, kde byla stejně jako u nás vynucena stále se zhoršujícími bezpečnostními poměry. Policejní úřady tak reagovaly na nečinnost sportovních institucí v této věci. Např. trestní komise ČSSF vydala usnesení, že bude ostře stíhat i takové výstřelky proti fair hře, které neskončí vyloučením hráče ze hry, ale nic v tomto ohledu nepodnikla.¹³⁶

Československý svaz fotbalový ale nesešel se založenýma rukama a snažil se situaci na našich hřištích řešit tím, že zostřil své sankce, které uvedl v novém trestním řádu, kde se usnáší mimo jiné na těchto bodech:

Bod 3. Ve všech případech, které si vyžádají policejního zakročení, budiž hráč nebo klub župou ihned preventivně potrestán a tento preventivní zákrok budiž hlášen ČSSF.

B. 4. ČSSF si vyhrazuje v paritní komisi právo stížnosti a zákroku proti soudcům, „kteří by svým neenergickým a málo přísným soudcováním nepotírali již v zárodku každý náběh proti fair play a nečelili dostatečně proti neukázněnému chování nesportovních, rušivých elementů v obecnstvu.“

B. 5. „Klubům, u nichž se zjistí, že k přehmatům proti sportovnímu i veřejnému pořádku došlo pro nedostatečnou pořadatelskou službu nebo dokonce s tichým souhlasem pořadajícího klubu, bude ihned uzavřeno hřiště; shledá-li se, že viníky byli přívrženci klubu hostujícího, bude zastavena činnost tomuto klubu.“

B. 7. „Co nejpřísněji budiž zakročováno proti klubovým příslušníkům, u nichž se prokáže, že svým postupem a jednáním nejen nebránili, nýbrž ať přímo či nepřímo ještě podporovali scény a zjevy, poškozující dobrou pověst kopané.“

B. 8. ČSSF bude vysíláním zvláštních komisí kontrolovat jednotlivé zápasy. „Na základě udání těchto komisí budou fotbalová ústředí co nejpřísněji zakročovati proti viníkům. Vysílání těchto komisí nebude klubům oznamováno.“

„Čsl. Svaz Fotbalový, ČSAF.

V Praze dne 23. září 1925.“¹³⁷

Kromě toho svolal Svaz na 1. října 1925 anketu, ke které pozval zástupce Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Ministerstva vnitra, tělovýchovného odboru Ministerstva národní obrany, města Prahy, policejního ředitelství a tisku.¹³⁸ Na této anketě

¹³⁶ *Sparta*, č. 44., 19. 9. 1925, s. 7.

¹³⁷ *Sportovní věstník*, č. 115., 25. 9. 1925, s. 3.

¹³⁸ Tamtéž.

zástupci Prahy prohlásili, že v případě opakovaných výtržností na hřišti, jakož i ostré hry mužstva, Praha, jako majitelka většiny hřišť, okamžitě vypoví dotyčnému klubu nájemní smlouvu. Ministerstva pak při udělování subvencí nebudou brát zřetel na kluby, které se budou prezentovat příliš ostrou hrou.¹³⁹

Bylo to vlastně poprvé, co se fotbalový svaz vážněji zabýval otázkou bezpečnosti na fotbalových stadionech. Ostatně není divu, když v prvních letech po válce musel řešit kvůli krizi, která ho postihla, samotnou svoji existenci a poté ho velmi zaměstnávala otázka amatérismu a profesionalismu a vůbec organizace československého fotbalu, který byl vlastně stále teprve na začátku své existence, takže Svaz neměl ani dostatek sil řešit otázku bezpečnosti při fotbalových zápasech. Bezpečnost na stadionech dosud nebyla v popředí jeho zájmu. Události z podzimu 1925 však tuto problematiku postavily do popředí zájmu jako věc, kterou bylo nutné řešit. To, zda měla provedená opatření nějaký pozitivní efekt, se dalo vyhodnotit až s odstupem několika měsíců. Do konce roku 1925, a zároveň do konce období, které zde sleduji, nicméně došlo při několika zápasech k jistým incidentům, byť nebyly takového rozsahu jako ty zářijové.¹⁴⁰ Nedalo se ani čekat, že problémy ihned zmizí s vydáním několika nových vyhlášek a že se najednou budou hráči a diváci chovat jako beránci. Jak už to bývá, vyvolají podobné události vždy značný poprask ve veřejnosti a v médiích, příslušné instituce mají pak nějakou dobu snahu situaci řešit různými opatřeními a nařízeními, a když uplyne pár týdnů bez vážnějšího incidentu, na všechno se zapomene a všechna předsevzetí o důrazném a nekompromisním řešení problémů se jaksí vypaří. Snahy o zajištění bezpečnosti na fotbalových hřištích byly v podstatě teprve na začátku.

Na začátku této podkapitoly jsme si uvedli několik případů, kdy se diváci uchýlili k agresivitě, protože hájili své vlastní zájmy. Domáhali se toho, aby jim bylo navraceno vstupné, protože k zápasu, na který mělo nastoupit první mužstvo, nastoupilo jen mužstvo rezervní, nebo protože byl zápas předčasně ukončen. Nebo se domáhali toho, aby byl sehrán zápas, který byl zrušen například pro déšť a rozblácené hřiště, na nějž však diváci vážili cestu a koupili si na něj lístky, a proto o něj nechtěli přijít.

Většina konfliktů na fotbalových zápasech ale měla poněkud jiné pozadí, přičemž jejich průběh byl v zásadě podobný. Na začátku byl většinou konflikt mezi hráči, případně konflikt mezi hráčem a rozhodčím. Pokud se rozhodčímu vymkla hra z rukou a hra se zvrhla v surovosti,

¹³⁹ *Večerní Tribuna*, č. 223., 3. 10. 1925, s. 2.

¹⁴⁰ Viz např. nedohraný zápas Slavia – Viktoria Žižkov hraný 6. 12. 1925, *Večerní Tribuna*, č. 277., 7. 12. 1925, s. 3.

přeneslo se napětí i mezi diváky, kteří pak měli tendenci zasahovat do hry a ztrestat ty, kdo se podle nich provinili v případě hráčů příliš tvrdou hrou či přímo surovostí, v případě rozhodčího pak tím, že tyto prohřešky hráčům toleroval a řádně je netrestal, přičemž agrese diváků bývala ještě stupňovaná tím, že se děje příkoří „jejich“ klubu. A nemuselo jít ani o tvrdou hru na hřišti; diváky mohlo vyprovokovat k agresivnímu jednání prostě to, že rozhodčí nerozhodoval podle jejich představ, to znamená ve prospěch „jejich“ klubu. Láska k určitému klubu měla za následek divákovu neobjektivnost, takže mohl mít pocit, že každé rozhodnutí rozhodčího proti jeho klubu a každý zákrok soupeře má jediný cíl – poškodit „jeho“ klub. Proto mohl vnímat soupeře i rozhodčího jako nepřítel a mohl vůči nim mít agresivní sklony. A jak jsme viděli výše, na některých zápasech mohly být konflikty ještě vyhroceny konzumací alkoholu.

Zde udělejme malou odbočku. K násilí na stadionech nedocházelo jen u nás, ale i jinde v zahraničí. Např. v Budapešti kvůli němu uvažovala policie o tom, že zakáže divákům vstup na hřiště. V Německu a ve Španělsku tento problém vyřešili tak, že obecnstvu znemožnili přístup do hřiště ohrazením hrací plochy vysokým plotem. U nás však ve sledované době žádné ploty nebyly, ba co víc, přední řady sedadel byly někdy přímo u hrací plochy.¹⁴¹ Protože u nás nebyly kolem hřišť žádné vysoké ploty (což je patrné i z dobových fotografií z fotbalových zápasů),¹⁴² ale jen nízká bariera, před níž byly navíc někde ještě řady sedadel přímo u hrací plochy, nebránilo divákům nic v tom, aby vnikli na hřiště, když na něm došlo k nějakému incidentu nebo když byli nespokojeni s výkonem rozhodčího. Bylo to v podstatě stejné, jako když se strhla rvačka kdekoli jinde, v hospodě nebo třeba na plese, kde se prali nejdříve dva nebo tři lidé, a pak se k nim přidávali další, aby bránili například svého kamaráda nebo aby se bránili sami. Podobné to bylo i na fotbale. Tehdy se lidé nekontrolovali tak jako dnes, neměli v sobě takové zábrany, takže došlo-li ke konfliktu na hřišti, tím spíše když byl napaden hráč mužstva, jehož příznivci byli v hledišti, nic těmto divákům nebránilo vniknout na hřiště a do konfliktu se zapojit; stejně tak jim nic nebránilo v tom, aby konflikt sami vyvolali, když byli nespokojeni s výkonem rozhodčího nebo když je vyprovokovalo něco jiného.

Zde je třeba říct, že také hráči na hřišti si mnohdy opravdu nebrali servítky a hráli někdy tak surově, že by to dnešní fotbalový divák vůbec nechápal. Ve většině zápasů také rozhodčí někoho vyloučil ze hry buď pro protesty proti jeho rozhodnutí, nebo kvůli přespříliš tvrdé hře, a těch vyloučených bylo obvykle více než jeden. Některé zápasy se zvrhly přímo v osobní útoky hráče

¹⁴¹ *Večerní Tribuna*, č. 196., 30. 8. 1923, s. 2.

¹⁴² Viz např. fotografie v časopise *Sportsman* z r. 1925.

proti hráči, přičemž si hráči nevšimli míče, ale spíše nohou soupeře. Stávalo se, že některý hráč po tvrdém zákroku upadl do bezvědomí, a když se z něj probral, tak se vrátil na hřiště a pokračoval ve hře¹⁴³ (někdy neměly týmy žádné náhradníky, které by poslali do hry místo zraněného). Brankář schytl během zápasu tolik ran a kopanců, že si to lze dnes jen těžko představit. Tehdy se opravdu nehrálo v rukavičkách. A tak, pokud se rozhodčímu vymkla hra až příliš z rukou a surovosti přerostly únosnou mírou, někteří diváci v hledišti se na to nevydrželi jen nečinně dívat a zasahovali do hry.

Naši fotbaloví funkcionáři přikročili k opatření, které již dříve zavedli jinde v zahraničí, totiž k ohrazení hrací plochy vysokým plotem, teprve v roce 1935, kdy bylo u nás rozhodnuto, že hřiště, na nichž hrají prvoligové kluby, musí mít od sezóny 1935/1936 zcela odděleno hlediště od hrací plochy drátěnými sítěmi.¹⁴⁴

Fotbalové vrcholné orgány se ve sledované době problematikou bezpečnosti na stadionech příliš nezabývaly, protože je zaměstnávaly jiné záležitosti, kterým přikládaly větší důležitost. Určitá aktivita u nich v tomto směru byla zřejmá až po sérii incidentů, k nimž došlo v září roku 1925. ČSSF na ně reagoval zpřísněním svého trestního řádu.

4.3 Jednotlivé typy konfliktů a jejich četnost

Nyní bude následovat rozbor jednotlivých typů konfliktů, o kterých již bylo obecně pojednáno výše. U každého typu konfliktu pak uvedu, v kolika zápasech k němu podle zde použitých pramenů došlo a na základě toho určím pořadí četnosti jednotlivých typů konfliktů.

Konflikty, při kterých diváci hájili své zájmy: Při těchto konfliktech se diváci domáhali svých práv. Týkaly se výhradně diváků, nikoliv hráčů. Pro lepší přehlednost bude vhodné si tyto konflikty rozdělit do podtypů.

1) Konflikty způsobené předčasným ukončením zápasu či jeho přerušením kvůli jednání rozhodčího a hráčů na hřišti: K takovému konfliktu docházelo tehdy, když rozhodčí ukončil či přerušil zápas proto, že nějaký hráč či více hráčů odmítali respektovat jeho rozhodnutí. K tomu docházelo hlavně, když rozhodčí nařídil zahrávání pokutového kopu nebo když vyloučil některého hráče ze hry, a postižený hráč či celé mužstvo proti takovému rozhodnutí protestovalo tak, že odmítalo pokračovat ve hře. Rozhodčí potom buď ihned ukončil zápas, nebo s hráči vyjednával a snažil se je přesvědčit, aby pokračovali ve hře, někdy úspěšně, někdy neúspěšně.

¹⁴³ Viz např. zápas Union Žižkov – Teplice hraný v květnu 1922, *Sportovní věstník*, č. 41., 3. 5. 1922, s. 2.

¹⁴⁴ PETRŮ K., *Dějiny československé kopané*, s. 720.

(Někdy se také stávalo, že stávajícího rozhodčího nahradil rozhodčí jiný a pokračovalo se ve hře pod jeho vedením.) Předčasné ukončení či přerušení zápasu vyvolalo v obecnstvu bouři nevole, kterou někdy dávalo najevo tak, že důrazně žádalo zpět navrácení vstupného, přičemž mohlo dojít i k násilným projevům. Typickou ukázkou takového konfliktu je dubnový zápas hraný na velikonoční pondělí roku 1920 Slavia – Viktoria Žižkov, podrobně popsany výše.¹⁴⁵

K tomuto typu konfliktů došlo při těchto zápasech:

- ♣ Slavia – Viktoria Žižkov, nedohráno, 5. 4. 1920.¹⁴⁶
- ♣ Sparta Košiče – Nusle 1:1, listopad roku 1920.¹⁴⁷
- ♣ Sparta – Slavia, nedohráno, 29. 5. 1921.¹⁴⁸

2) Konflikty způsobené tím, že k zápasu nenastoupilo první mužstvo klubu, ale jen jeho rezervní tým, ačkoli bylo inzerováno, že nastoupí první tým: K tomuto konfliktu docházelo, když k zápasu nastoupil místo avizovaného prvního mužstva pouze rezervní tým, tedy ne nejlepší mužstvo klubu, jak bylo inzerováno, ale pouze hráči druhé kategorie. Diváci, kteří si koupili vstupenky na zápas prvotřídního týmu, po zjištění, že nastoupil pouze rezervní tým, reagovali tak, že se snažili zamezit odehrání utkání vniknutím na hřiště a požadováním navrácení vstupného.

K tomuto typu konfliktů došlo při těchto zápasech:

- ♣ Slavia – Viktoria Žižkov 1:1, 4. 4. 1920.¹⁴⁹
- ♣ Nuselský FK – AFK Vršovice, neodehráno, 10. 7. 1921.¹⁵⁰

K těmto dvěma podtypům je ještě třeba přiřadit případ, který se odehrál v říjnu roku 1922, kdy se měl hrát mistrovský zápas AFK Vršovice – Sparta na hřišti Vršovic. Tento zápas se však nakonec neuskutečnil kvůli dešti a nezpůsobilému hřišti, a také kvůli tomu, že se oba kluby nedohodly na sehrání alespoň přátelského zápasu. Na zápas přitom přišlo přes 3000 diváků, kteří byli odložením zápasu roztrpčeni, někteří z nich natolik, že se dopustili výtržností.¹⁵¹

Sečtením tohoto zápasu a uvedených dvou podtypů dostaneme výsledný počet konfliktů, jak je znázorněno v Tabulce 4.1:

¹⁴⁵ Viz výše s. 26.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ *Sportsman*, č. 90., 8. 11. 1920, s. 2.

¹⁴⁸ *Sportovní věstník*, č. 44., 30. 5. 1921, s. 1.

¹⁴⁹ Viz výše s. 25.

¹⁵⁰ Viz výše s. 27.

¹⁵¹ Viz výše s. 27.

Tab. 4.1: Konflikty, při kterých diváci hájili své zájmy

Konflikty, při kterých diváci hájili své zájmy	
1) Konflikty způsobené předčasným ukončením zápasu či jeho přerušením kvůli jednání rozhodčího a hráčů na hřišti	3 zápasy
2) Konflikty způsobené tím, že k zápasu nenastoupilo první mužstvo klubu, ale jen jeho rezervní tým, ačkoli bylo inzerováno, že nastoupí první tým	2 zápasy
	AFK Vršovice – Sparta
Celkem	6 zápasů

Konflikty způsobené příliš tvrdou hrou hráčů na hřišti: K těmto konfliktům docházelo, když se hráči dopouštěli příliš ostrých až surových zákroků na hráče soupeře. Takový zákrok mohl obecnost vyprovokovat ke vniknutí na hřiště, případně k fyzickému napadení provinivšího se hráče. V takovém případě musel být zápas buď přerušen nebo ukončen. Diváci, kteří fyzicky napadli nějakého hráče za surový zákrok, vystupovali vlastně v roli mstitele, po zásluze trestajícího provinilého. V některých případech však takový konflikt nabyl větších rozměrů, když se hněv diváků obrátil proti ne jednomu hráči, ale proti celému jeho mužstvu, a pak z toho mohla být pořádná rvačka. K takovému případu došlo 25. 3. 1924 při zápase Sparta – Viktoria Žižkov, při němž žižkovští přívrženci poté, co hráč Sparty napadl hráče Viktorie, vnikli na hřiště a napadli jiné hráče Sparty, kteří neměli s celým incidentem nic společného.¹⁵² Zde, tak jako i při jiných zápasech, hrála nejspíš svoji roli klubová rivalita a nenávisť žižkovských příznivců vůči hráčům Sparty.

K tomuto typu konfliktů došlo při těchto zápasech:

- ♣ Union Žižkov – Viktoria Žižkov 3:1, nedohráno, srpen roku 1921.¹⁵³
- ♣ Sparta – Makkabi Brno 5:1, přerušeno uprostřed druhého poločasu, srpen 1923.¹⁵⁴
- ♣ Sparta – Viktoria Žižkov 3:0, nedohráno, 25. 3. 1924.¹⁵⁵
- ♣ Meteor VIII – Čechie Karlín 1:0, nedohráno, 26. 7. 1924.¹⁵⁶
- ♣ Sparta – SK Kladno 6:2, 13. 9. 1925.¹⁵⁷

Celkový počet zjištěných konfliktů tohoto typu: 5.

¹⁵² Viz výše, s. 29.

¹⁵³ Viz výše s. 28.

¹⁵⁴ Viz výše s. 28.

¹⁵⁵ Viz výše s. 29.

¹⁵⁶ Viz výše s. 29.

¹⁵⁷ Viz výše s. 32.

Konflikty způsobené nespokojeností obecnstva s rozhodováním rozhodčího: K těmto konfliktům docházelo, když obecnstvo nebylo spokojeno s výkonem rozhodčího, ať už oprávněně, nebo neoprávněně. Svou nespokojenost dávalo najevo vniknutím na hřiště, někdy také přímo fyzickým napadením soudce. Rozhodčí kvůli projevům nevole vůči svému rozhodování ze strany obecnstva některé zápasy buď na několik minut přerušil nebo je předčasně ukončil. K tomu docházelo nejen kvůli vniknutí obecnstva do hřiště, ale i kvůli pouhé slovní kritice rozhodčího ze strany diváků.

V těchto případech docházelo také k současné kritice rozhodčího jak ze strany diváků, tak ze strany hráčů, přičemž hráči na hřišti a jejich příznivci v hledišti se mohli v této kritice navzájem podporovat. Protestování hráčů na hřišti mohlo vyprovokovat protesty jejich příznivců v hledišti, a naopak protesty v obecnstvu proti rozhodnutí sudího vyprovokovaly mnohdy také protesty těch hráčů, kteří se tímto rozhodnutím právě kvůli reakcím svých příznivců v hledišti cítili poškozeni. Některé diváky, přesněji řečeno příznivce, přívržence jednoho klubu – nezaujatého diváka by rozhodnutí pana rozhodčího směřující proti jednomu či druhému klubu nevzrušovala natolik, aby proti nim zasahoval – někdy rozhodnutí sudího, směřující v jejich očích proti „jejich“ oblíbenému týmu, natolik rozčílila, že vtrhli na hřiště a snažili se rozhodčího přesvědčit, aby rozhodoval jinak, případně ho rovnou fyzicky napadli nebo se o to pokusili.

Mnohdy vypadala situace tak, že nejdříve protestovali proti rozhodnutí rozhodčího hráči na hřišti, kteří někdy odmítali pokračovat ve hře, dokud rozhodčí neodvolá své rozhodnutí proti jejich mužstvu. Hráče v těchto jejich snahách zároveň podporovali jejich přívrženci v hledišti, což vedlo k vyhocení celé situace, protože na protesty hráčů a příznivců jednoho klubu potom reagovali hráči a příznivci soupeřícího klubu tak, že protestovali proti těmto pro ně neoprávněným protestům, takže se spolu hádali hráči obou mužstev a rozhodčí na hřišti a zároveň příznivci obou soupeřů v hledišti, slovní výměna názorů se někde změnila v násilné konflikty, a když pak diváci navíc vnikli na hřiště, všechno se ještě zkomplikovalo a vyhrotilo. Na hřišti pak byli desítky rozvášněných lidí hájících zájmy svého klubu. Takovýto průběh mělo například utkání Sparta Praha – Nuselský v dubnu roku 1923.¹⁵⁸

Protože konflikty spojené s rozhodováním sudího měly více podob, bude vhodnější si je rozdělit na podtypy:

¹⁵⁸ Viz výše s. 31.

1) Konflikty, při nichž rozhodčí přerušil nebo ukončil předčasně zápas kvůli jednání diváků nebo kvůli jednání diváků a hráčů: Docházelo k nim, když diváci kvůli nespokojenosti s rozhodnutím rozhodčího vnikli na hřiště a rozhodčí proto musel přerušit, častěji však předčasně ukončit zápas; nebo když proti rozhodnutí rozhodčího protestovali zároveň hráči i diváci. K těmto konfliktům došlo při těchto zápasech:

- ♣ Viktoria Žižkov – Libeň 2:2, nedohráno, srpen roku 1923.¹⁵⁹
- ♣ Meteor VIII – Viktoria Žižkov 1:0, nedohráno, říjen roku 1923.¹⁶⁰
- ♣ Slavia – ČAFC 1:1, nedohráno, 7. 9. 1924.¹⁶¹
- ♣ DFC – Viktoria Žižkov, nedohráno, 13. 9. 1925.¹⁶²
- ♣ Sparta – Viktoria Žižkov 3:2, 24. 2. 1924.¹⁶³
- ♣ Sparta – Nuselský 2:2, nedohráno, duben 1923.¹⁶⁴

2) Konflikty, při nichž diváci fyzicky napadli rozhodčího nebo se o to pokusili: Rozhodčí musel někdy kvůli svým rozhodnutím čelit přímo brachiálním útokům diváků na svou osobu. K nim došlo buď přímo během hry, což obvykle vedlo k předčasnému ukončení zápasu, nebo o přestávce mezi oběma poločasů, nebo po skončení zápasu. K útokům na rozhodčího došlo při těchto zápasech:

- ♣ Slavia – Viktoria Žižkov 3:2, srpen 1922.¹⁶⁵
- ♣ Libeň – Sparta Kladno 2:2, květen roku 1923.¹⁶⁶
- ♣ Sparta Kladno – SK Kladno 2:2, říjen roku 1925.¹⁶⁷
- ♣ Studentský – Sparta Michle 2:0, nedohráno, duben roku 1923.¹⁶⁸
- ♣ Pardubice – Dvůr Králové 3:2, nedohráno, říjen roku 1924.¹⁶⁹
- ♣ Viktoria Žižkov – Slavia 2:2, 6. 12. 1925.¹⁷⁰

¹⁵⁹ *Sportovní věstník*, č. 107., 31. 8. 1923, s. 2; *Tribuna*, č. 202., 30. 8., s. 5.

¹⁶⁰ *Sportovní věstník*, č. 114., 17. 9. 1923, s. 2.

¹⁶¹ *Pondělník*, č. 36., 8. 9. 1924, s. 6.

¹⁶² Viz výše s. 32.

¹⁶³ *Sportovní věstník*, č. 25., 27. 2. 1924, s. 1.; *Pondělník*, č. 8., 25. 2. 1924, s. 6.; *Večerní Tribuna*, č. 46., 25. 2. 1924.

¹⁶⁴ Viz výše, s. 31.

¹⁶⁵ Viz výše s. 30.

¹⁶⁶ *Sportovní věstník*, č. 66., 28. 5. 1923.

¹⁶⁷ *Sportovní věstník*, č. 107., 7. 9. 1925.

¹⁶⁸ *Sportovní věstník*, č. 52., 30. 4. 1923, s. 1.

¹⁶⁹ *Sportovní věstník*, č. 122., 10. 10. 1924, s. 2.

¹⁷⁰ *Sportovní věstník*, č. 146., 7. 12. 1925, s. 1; *Večerní Tribuna*, č. 277., 7. 12. 1925, s. 3.

Celkový počet konfliktů způsobených nespokojeností obecnstva s rozhodováním rozhodčího je tedy 12.

Konflikty, které nemají bezprostřední souvislost s děním na hřišti: Podnětem k těmto konfliktům nejsou události odehrávající se přímo během zápasu, dochází k nim nezávisle na dění na hřišti. Jejich motivem může být klubová příslušnost účastníků konfliktu, tedy fakt, že jsou obě strany příznivcem jiného klubu. V některých případech se tyto konflikty odehrávají až po skončení zápasu a mohou být spojeny s událostmi, k nimž došlo během zápasu. Například příznivec klubu, který v zápase prohrál, může být touto prohrou frustrovaný natolik, že napadne příznivce soupeřícího klubu, který vyhrál.

K tomuto typu konfliktů došlo při těchto zápasech:

- ♣ Sparta – Vršovice 5:1, 26. 10. 1924.¹⁷¹
- ♣ Slavia – Meteor VIII 6:2, 12. 9. 1925.¹⁷²
- ♣ Vršovice – Viktoria Nusle 4:2, 13. 9. 1925.¹⁷³

Celkový počet zjištěných konfliktů tohoto typu: 3.

Nyní můžeme seřadit jednotlivé typy konfliktů podle jejich četnosti a ukázat tak, ke kterým typům konfliktů docházelo nejčastěji, jak je zobrazeno v Tabulce 4.2:

Tab. 4.2: Typy konfliktů a jejich počet:

Konflikty způsobené nespokojeností obecnstva s rozhodováním rozhodčího	12
Konflikty, při kterých diváci hájili své zájmy	6
Konflikty způsobené příliš tvrdou hrou hráčů na hřišti	5
Konflikty, které nemají bezprostřední souvislost s děním na hřišti	3

Jak je vidět, jednoznačně nejčastěji docházelo při fotbalových zápasech ke konfliktům, které vyvolala nespokojenost diváků s rozhodováním rozhodčího. To svědčí o tom, že mnozí fotbaloví diváci v té době nebyli nezaujatí, ale identifikovali se s určitým klubem, protože jinak by v nich rozhodnutí rozhodčího nebudilo tolik emocí. Ještě se k tomu podrobněji vrátím v podkapitole 4.4.

¹⁷¹ Viz výše s. 31.

¹⁷² Viz výše s. 32.

¹⁷³ Viz výše s. 33.

Za pozornost stojí také to, že nejméně bylo těch konfliktů, které nemají bezprostřední souvislost s děním na hřišti. Z toho vyplývá, že tehdy nejspíš téměř nedocházelo k cílenému vyvolávání konfliktů bez zjevného důvodu, tedy k násilí pro násilí, které je charakteristické pro fotbalové chuligány.¹⁷⁴

Celkově se dá říct, že násilné konflikty na fotbalových stadionech se ve sledovaném období většinou týkaly jak diváků, tak hráčů, přičemž tyto konflikty byly většinou spojené s děním na hřišti. Diváky většinou vyprovokovala k agresi sporná rozhodnutí rozhodčího či surová hra hráčů, na což diváci mohli reagovat vniknutím do hřiště a případnými potyčkami. Z hrací plochy se pak mohl konflikt rozšířit i dále do hlediště mezi další diváky. Zde pak mohlo docházet i ke konfliktům přímo mezi fanoušky soupeřících klubů, ale většinou to byl následek konfliktů, které se odehrály na hřišti. Nešlo tedy o záměrně vyvolaný střet mezi příznivci soupeřících klubů, kdy by se spolu skupiny fanoušků poprali kvůli touze po násilí, nešlo o násilí pro násilí.

Menší část konfliktů se týkala situací, kdy diváci hájili své zájmy (domáhali se navrácení vstupného apod., viz výše). Tyto konflikty se týkaly pouze diváků.

4.4 Byli u nás fotbaloví fanoušci nebo jen fotbaloví diváci?

Fotbalového diváka zde chápu jako nestranného pozorovatele fotbalového utkání, který není přívržencem jednoho klubu, jemuž proto straní, ale sleduje zápas jen pro potěšení ze hry samotné, podobně jako divák v divadle. Fotbalového fanouška zde chápu jako přívržence jednoho klubu, který se identifikuje se svým klubem a prožívá jeho úspěchy a neúspěchy. Při zápase přeje svému klubu úspěch a soupeřícímu klubu neúspěch a hodnotí hru subjektivně tak, aby to bylo v zájmu jeho klubu. Pro fotbalového fanouška je typické myšlení ve stylu „My“ a „Oni“, především při samotném zápase. V této podkapitole budu sledovat, zda se tyto charakteristické rysy fotbalového fanouška objevovaly již ve sledované době.

Na mnoha případech, které jsem uvedl výše, je vidět, že jednání fotbalových diváků bylo v mnoha případech motivováno sympatiemi k určitému klubu. Jak jsem ukázal, zdaleka nejvíce konfliktů při fotbalových zápasech vyplývalo z nespokojenosti diváků s rozhodováním rozhodčího. Již tento samotný fakt svědčí o tom, že byli diváci zaujatí a stranili jednomu konkrétnímu klubu. Nezaujatý divák, kterému jde jen o požitek ze sledování hry a nezáleží mu na výsledku, by se nerozčiloval kvůli každému rozhodnutí sudího proti jednomu či druhému klubu,

¹⁷⁴ O fotbalových chuligánech viz výše s. 7.

nevnikal by na hřiště, protože rozhodčí rozhodl v neprospěch jednoho či druhého klubu, nenapadl by fyzicky rozhodčího kvůli tomu, jak rozhodoval. Takto se chová jen někdo, komu záleží na tom, aby vyhrál určitý klub, někdo, kdo se s určitým klubem identifikuje, a proto vnímá negativně všechno, co může tomuto určitému klubu ublížit. Když někdo nejedná v souladu se zájmy tohoto určitého klubu, se kterým se dotyčná osoba identifikuje, chová vůči němu nepřátelství; konkrétně řečeno, když např. rozhodčí odpíská pokutový kop proti určitému klubu, stává se pro příznivce tohoto klubu nepřítelem, protože nejedná v zájmu klubu, a tím ani v zájmu příznivců tohoto klubu. Zájem klubu je pro jeho příznivce zároveň i *jejich* zájem. Takže když mají pocit, že je „jejich“ klub rozhodčím poškozen, tak rozhodčího kritizují, nadávají mu, někdy vniknou na hrací plochu, v krajním případě ho fyzicky napadnou. To neznamená, že byl rozhodčí při každém zápase vždycky terčem nenávisti fotbalových příznivců. Docházelo k tomu jen občas. Svědčí to však o tom, že klubovní příznivci již v té době existovali. Schválně používám termín „příznivce“, protože se pro tu dobu hodí lépe než termín „fanoušek“, který sice byl již známý (což samo o sobě svědčí o tom, že něco takového již existovalo), avšak používal se jen výjimečně.

Rozhodčí si často stěžovali na to, že jim jejich práci neustále komplikuje neustálá kritika jejich rozhodnutí z hlediště.¹⁷⁵ K té docházelo mnohem častěji než ke vniknutí diváků na hrací plochu a k napadení soudce. Diváci přitom ani kolikrát nevěděli, proč vlastně proti rozhodnutí rozhodčího protestují. Často jenom reagovali na protesty svých oblíbených hráčů, případně na protesty jiných diváků, aniž by věděli, proč vlastně hráč, případně jiný divák proti rozhodnutí sudího protestoval.¹⁷⁶ Podstatné bylo, že byl protestující hráč z „jejich“ klubu, a tak se automaticky domnívali, že byl v právu. Někteří hráči s oblibou komentovali veškerá rozhodnutí sudího, což se pak přenášelo i mezi jejich příznivce v hledišti.

V tehdejší sportovním tisku se běžně psalo o stranickosti a zaujatosti diváků, o přívržencích určitého klubu. S termínem fotbalový *fanoušek* se tehdy setkáváme jen zcela výjimečně, ale typické charakteristiky takového fanouška – identifikace s určitým klubem, subjektivní hodnocení zápasů, nepřátelské chování vůči soupeři a někdy i k jeho příznivcům – byly již zcela zřetelné.

Naším „fanouškům“ ale něco chybělo, a tím se lišili od některých zahraničních fanoušků té doby. Již jsem to zde zmínil, chybělo jim aktivní povzbuzování svého týmu, aktivní *fandění*, tedy

¹⁷⁵ Viz výše s. 30.

¹⁷⁶ *Sportovní věstník*, č. 5., 3. 10. 1919, s. 4.

různé skupinové pokřiky a zvukové projevy, které mají za cíl hnát „své“ mužstvo dopředu, donutit ho, aby ze sebe vydalo vše. Naši „fanoušci“ reagovali v podstatě jen na hru samotnou, zatleskali povedené akci, zkritizovali rozhodčího, zakřičeli si gól, když padla branka, ale že by svými hlasivkami hnali „svůj“ tým dopředu, že by ho povzbuzovali, že by svým fanděním vytvářeli patřičnou (pozitivní) atmosféru, to se říct nedá. Maximálně ho povzbuzovali, jak je bohužel často uváděno ve sportovním tisku, k tvrdé hře. Zkrátka naši fotbaloví příznivci nebyli oním „dvanáctým hráčem na hřišti“, který by pomáhal „svému“ týmu k lepšímu výkonu.

Nic nenasvědčuje tomu, že by se fotbaloví příznivci u nás ve sledované době nějak organizovali či sdružovali. Pokud jde o nejlepší kluby té doby, Spartu, Slavii a Viktorii Žižkov, tak u nich vznikly fanouškovské spolky (tzv. fankluby) až po druhé světové válce nebo později.¹⁷⁷ Pokud se v prvních letech první republiky fotbaloví příznivci nějak sdružovali, pak to bylo spíše neformálně, nikoli organizovaně.

Celkově však můžeme říci, že fotbaloví fanoušci, příznivci určitého klubu, s nímž se identifikují a jehož úspěchy a neúspěchy intenzivně prožívají, u nás již v té době byli a že jejich klubové zanícení způsobilo některé incidenty na fotbalových zápasech nebo k nim alespoň přispělo. Tím nemá být řečeno, že všichni fotbaloví příznivci vyvolávali konflikty. Vyvolávali je či se jich zúčastnili jen někteří z nich. Fotbaloví příznivci především podporovali „svůj“ klub, odměňovali ho za vstřelené branky a za vítězství potleskem, radostným křikem a pochvalou, někdy dokonce odnesli nejlepší hráče zápasu ze hřiště na ramennou.

¹⁷⁷ Fanklub Viktorie Žižkov vznikl v r. 1997 (<http://fkvz-fanklub.cz/historie-fan-klubu/>, převzato 2. 6. 2011). Fanklub Slavie Praha vznikl v r. 2003 (http://www.slavista.net/viewpage.php?page_id=26, převzato 2. 6. 2011). Fanklub Sparty Praha vznikl již v 60. letech 20. stol. (ústní informace od předsedy fanklubu AC Sparta Jaroslava Obržála).

5 ZÁVĚR

Ve sledovaném období let 1919–1925 se stal fotbal nejoblíbenějším sportem v Československu, výrazně stoupl počet jeho aktivních hráčů a značně stouply také návštěvy na fotbalových zápasech především v Praze. Na zápasy našich nejlepších klubů – Sparty, Slavie, někdy i Viktorie Žižkov, chodilo mnohdy i přes 10000 lidí. Naše obecnost bylo ve srovnání s diváky v jiných fotbalově vyspělých zemích (Rakousku, Španělsku, Maďarsku) spíše klidné a většina zápasů u nás se odehrála bez vážnějších incidentů.

Čas od času však došlo k incidentům i u nás. Byly v zásadě dvojího druhu. První typ incidentů se týkal jen samotných diváků, kteří se více či méně důrazně domáhali svých práv, když se cítili poškozeni. K tomu docházelo, když k zápasu nastoupilo rezervní mužstvo místo avizovaného prvního mužstva. Diváci, kteří si koupili lístek na zápas prvního mužstva, se pak cítili podvedeni a žádali zpět vstupné, někdy i násilím. Stejně tak mohli žádat zpět vstupné, když byl zápas z jakéhokoli důvodu předčasně ukončen.

K druhému typu incidentů docházelo častěji a týkal se obvykle jak diváků, tak i hráčů a býval obvykle přímo spojený s děním na hřišti. Na začátku těchto incidentů byl obvykle buď příliš tvrdý zákrok hráče proti hráči, nebo sporné rozhodnutí sudího, na které někdy reagovali vznětlivější diváci vniknutím na hřiště a snahou fyzicky ztrestat surovost hráče nebo zastavit hru kvůli nevyhovujícímu výkonu rozhodčího. Z toho pak mohl vzejít větší konflikt, do nějž se mohli zapojit diváci i hráči, a tento konflikt se pak mohl rozšířit i mezi diváky v hledišti, kde mohlo dojít k potyčkám mezi příznivci soupeřících klubů (v té době ještě nebyla hlediště rozdělena na sektory pro domácí příznivce a pro příznivce hostujícího týmu, diváci byli promíchaní nehledě na to, komu fandili). Rozhodčí pak byl obvykle nucen ukončit předčasně zápas.

Nejčastěji docházelo ke konfliktům, které vyvolala nespokojenost diváků s rozhodováním rozhodčího. Diváci nespokojení s výrokem rozhodčího někdy vnikli na hrací plochu, někdy dokonce rozhodčího fyzicky napadli.

Na našich fotbalových hřištích nebyly v té době kolem hrací plochy žádné vysoké ploty, byly na nich jen nízké bariéry, přes které nebylo těžké se dostat, a divákům tak nic nebránilo v tom dostat se do hřiště a přerušit tak hru. Kluby se snažily zabránit takovým zásahům diváků do hry tím, že zřídily ze svých členů pořadatelské sbory, které měly usměrňovat diváky, kteří dělali potíže. Příliš se jim to ale i vzhledem k velkému počtu diváků nedařilo.

K největší vlně konfliktů ve sledovaném období došlo v září roku 1925, kdy došlo během dvou dnů k násilnostem na čtyřech zápasech, a na všech z nich byl nutný policejní zásah. To vzbudilo velkou pozornost a násilím na stadionech se začal zabývat také náš nejvýznamnější fotbalový orgán, Československý svaz fotbalový, který v reakci na zářijové události vydal nový trestní řád, který stanovuje přísné tresty pro hráče za příliš tvrdou hru, pro rozhodčí, kteří svým málo přísným rozhodováním nepotírají tvrdou hru a podporují tak neukázněné chování obecnstva, a pro kluby, které dopustily, aby na jejich hřišti došlo k závažným incidentům.

Na fotbal chodili již v té době diváci, kteří se identifikovali s určitým klubem a prožívali jeho úspěchy a neúspěchy, a které proto můžeme označit jako fotbalové fanoušky. Svou oddanost klubu někteří z nich projevovali neustálou kritikou rozhodčího za rozhodnutí proti „jejich“ klubu, případně verbálními či ojediněle brachiálními útoky na rozhodčího či hráče soupeře. Fotbaloví příznivci se ale samozřejmě neprojevovali jen takto negativně, ale především projevovali svou radost nad vstřelenými góly a nad vítězstvími „svého klubu“ potleskem, pochvalou a někdy i tím, že odnesli po zápase nejlepší hráče na ramennou. Fotbaloví příznivci tehdy nejspíš netvořili organizované skupiny, sdružení či spolky.

Nic nenasvědčuje tomu, že by tehdy fotbaloví příznivci jednoho klubu záměrně vyvolávali bitky s fotbalovými příznivci jiného klubu, že by si předem domluvili bitku a porvali se jen tak bez zjevného důvodu, jak je to dnes běžné u fotbalových chuligánů. Vypadá to, že násilí pro násilí, záměrné vyvolávání konfliktů ze strany diváků tehdy nebylo běžné. Konflikty, ke kterým docházelo, měly zpravidla nějaký důvod, nějaký podnět, který mohl být banální, ale nešlo o bezdůvodné konflikty, o bezdůvodné násilí.

Cílem této práce bylo především analyzovat konflikty, k nimž docházelo během fotbalových zápasů u nás mezi fotbalovými diváky v poválečném období, což se myslím podařilo. Protože se společenské vědy dosud nezabývaly fotbalovými diváky na českém území před druhou světovou válkou, je toto téma pro badatele velkou výzvou. Jako námět do budoucna bych navrhoval pokračovat ve výzkumu fotbalových diváků v následujících letech po roce 1925. Jak je patrné z mé práce, zásadnější opatření k zajištění bezpečnosti na fotbalových stadionech začal ČSSF konat právě v r. 1925, a tak by bylo jistě přínosné sledovat, jaký měla tato opatření účinek, případně jaká další opatření Svaz, případně ČSAF učinily v této věci a jaká byla celkově situace na fotbalových hřištích a stadionech, co se bezpečnosti týče, v dalších letech.

Domnívám se, že sportovní časopisy a denní tisk jsou pro toto téma ideálními prameny. Zejména sportovní reportáž, kterou jsem zde často využíval, celkem věrně popisuje události, k nimž došlo. Sportovní reportér sledoval fotbalový zápas přímo na hřišti s cílem napsat o něm článek, a lze předpokládat, že mu neuniklo, když se stalo něco zásadního také v hledišti. Sportovní reportáž navíc není téměř zatížena politicky či ideologicky, takže je poměrně objektivní. Problémem může být náklonnost reportérů k určitému klubu, kvůli níž mohou někdy psát neobjektivně, ale tento problém, stejně jako celková objektivnost, je řešen tím, že jsou porovnávány informace ze široké škály periodik.

6 SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

6.1 Použitá literatura

BLODIGOVÁ, A., KÖPPLOVÁ, B., SEKERA, M.: Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků. Státní ústřední archiv (Výstava k dějinám českého tisku na území České republiky), Praha 2002.

HORÁK J., KRÁL L., Encyklopedie našeho fotbalu (Sto let českého a slovenského fotbalu, Domácí soutěže), Libri, Praha 1997.

HROCH M. a kol., Úvod do studia dějepisu, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1985.

JENŠÍK M., MACKŮ J., Kronika českého fotbalu I. (do roku 1945), Olympia, Praha 1997.

KUBÍČEK J. a kol., Časopisy České republiky 1919–1945, Část 1 – Bibliografie, Sv. 2 – L–S, Sdružení knihoven ČR, Brno 2006.

KUBÍČEK J. a kol., Noviny České republiky 1919–1945, Část 1 – Bibliografie, Sdružení knihoven ČR, Brno 2004.

KUBÍČEK J. a kol., Noviny České republiky 1919–1945, Část 2 – Přehledy, rejstříky, Sdružení knihoven ČR, Brno 2004.

MAREŠ M., SMOLÍK J., SUCHÁNEK M., Fotbaloví chuligáni: Evropská dimenze subkultury, Barrister & Principal, Brno 2004.

PETRŮ K., Dějiny československé kopané, Národní nakladatelství A. Pokorný, Praha 1946.

6.2 Internetové zdroje

<http://fkvz-fanklub.cz/historie-fan-klubu/>, převzato 2. 6. 2011.

http://www.rozhlas.cz/informace/service/_zprava/784461, převzato 19. 6. 2011.

http://www.slavista.net/viewpage.php?page_id=26, převzato 2. 6. 2011.

6.3 Prameny

6.3.1 Sportovní časopisy

Sparta, rok 1923, 1925.

Sportovní věstník, rok 1919, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925.

Sportovní revue, rok 1921.

Sportsman, rok 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1925.

6.3.2 Denní tisk

Pondělník, rok 1924, 1925.

Pražské pondělí, rok 1920.

Tribuna, rok 1924, 1925.

Večerní České slovo, rok 1920.

Večerní Národní listy, rok 1920, 1922, 1924.

Večerník Práva lidu, rok 1920.

Večerní Tribuna, rok 1922, 1923, 1924, 1925.

6.3.3 Články

CEJNAR F., O nekázni na hřištích, *Sportsman*, č. 224., 6. 6. 1923, s. 3.